

Barn och föräldrar m.m.

Sammanfattning

I betänkandet behandlar utskottet drygt 80 motionsyrkanden från den allmänna motionstiden år 2004 varav huvuddelen rör rättsförhållandet mellan barn och föräldrar. Motionsyrkandena gäller bl.a. olika frågor om vårdnad, umgänge, underhåll, förfarandet i vårdnads- och umgänges mål, förmyndare och god man, skuldsatta barn, faderskap, adoption och assisterad befruktning.

Utskottet avstyrker bifall till samtliga motionsyrkanden, i huvudsak med hänvisningar till tidigare ställningstaganden från riksdagens sida samt pågående utrednings- och beredningsarbete.

I betänkandet finns 21 reservationer och 15 särskilda yttranden.

Innehållsförteckning

Sammanfattning.....	1
Utskottets förslag till riksdagsbeslut.....	4
Redogörelse för ärendet.....	7
Utskottets överväganden.....	10
Hänsynen till barnets bästa.....	10
Vårdnaden vid våld inom familjen.....	11
Automatisk gemensam vårdnad om barn för ogifta föräldrar.....	13
Fler än två vårdnadshavare.....	13
Umgänge.....	14
Talerätt i mål om umgänge.....	15
Underhållsbidrag.....	16
Samarbetssamtal.....	17
Juridiskt biträde för barn.....	18
Barns rätt att komma till tals.....	19
Åtgärder för att undvika tvister.....	20
Utredningen i vårdnadsmål.....	21
Könsneutrala författningar.....	22
Förmyndare och god man m.m.	23
Skuldsatta barn.....	26
Underårigas möjligheter att driva rörelse.....	28
Myndighetsåldern.....	29
Talerätt i mål om hävande av faderskap.....	30
Utredningar om faderskap.....	31
Adoption.....	32
Assisterad befruktning.....	34
Reservationer.....	37
1. Hänsynen till barnets bästa, punkt 1 (fp).....	37
2. Hänsynen till barnets bästa, punkt 1 (v).....	37
3. Fler än två vårdnadshavare, punkt 4 (v).....	38
4. Umgänge, punkt 5 (fp).....	39
5. Talerätt i mål om umgänge, punkt 6 (fp).....	39
6. Underhållsbidrag, punkt 7 (fp).....	40
7. Samarbetssamtal, punkt 8 (fp).....	40
8. Samarbetssamtal, punkt 8 (kd).....	41
9. Juridiskt biträde för barn, punkt 9 (fp, v).....	41
10. Åtgärder för att undvika tvister, punkt 11 (fp).....	42
11. Könsneutrala författningar, punkt 13 (fp, v).....	42
12. Förmyndare och god man m.m., punkt 14 (c).....	43
13. Talerätt i mål om hävande av faderskap, punkt 18 (m, fp, kd, c).....	44
14. Utredningar om faderskap, punkt 19 (v).....	44
15. Adoption, punkt 20 (m).....	45
16. Adoption, punkt 20 (fp).....	46
17. Adoption, punkt 20 (v).....	46
18. Adoption, punkt 20 (c).....	47
19. Assisterad befruktning, punkt 21 (m, fp, c).....	48
20. Assisterad befruktning, punkt 21 (v).....	48

21. Assisterad befruktning, punkt 21 – motiveringen (kd).....	50
Särskilda yttranden.....	51
1. Hänsynen till barnets bästa, punkt 1 (v).....	51
2. Hänsynen till barnets bästa, punkt 1 (c).....	51
3. Vårnaden vid våld inom familjen, punkt 2 (m).....	51
4. Vårnaden vid våld inom familjen, punkt 2 (kd).....	51
5. Vårnaden vid våld inom familjen, punkt 2 (v).....	52
6. Automatisk gemensam vårdnad om barn för ogifta föräldrar, punkt 3 (fp).....	52
7. Umgänge, punkt 5 (kd, v, c).....	52
8. Talerätt i mål om umgänge, punkt 6 (m).....	52
9. Samarbetssamtal, punkt 8 (v).....	53
10. Barns rätt att komma till tals, punkt 10 (v).....	53
11. Åtgärder för att undvika tvister, punkt 11 (v).....	53
12. Utredningen i vårdnadsfall, punkt 12 (v).....	53
13. Skuldsatta barn, punkt 15 (fp).....	54
14. Myndighetsåldern, punkt 17 (v).....	54
15. Utredningar om faderskap, punkt 19 (fp).....	54
<i>Bilaga</i>	
Förteckning över behandlade förslag.....	55
Motioner från allmänna motionstiden hösten 2004.....	55

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Hänsynen till barnets bästa

Riksdagen avslår motionerna 2004/05:L253, 2004/05:L264, 2004/05:L293 yrkandena 3–5 och 10, 2004/05:L364 och 2004/05:A321 yrkande 9.

Reservation 1 (fp)

Reservation 2 (v)

2. Vårdnaden vid våld inom familjen

Riksdagen avslår motionerna 2004/05:L218, 2004/05:L265 yrkandena 1 och 2, 2004/05:L283 yrkandena 1 och 2, 2004/05:L285 och 2004/05:So512 yrkande 11.

3. Automatisk gemensam vårdnad om barn för ogifta föräldrar

Riksdagen avslår motion 2004/05:L288.

4. Fler än två vårdnadshavare

Riksdagen avslår motionerna 2004/05:L272, 2004/05:L276, 2004/05:L362 yrkande 2 och 2004/05:U257 yrkande 22.

Reservation 3 (v)

5. Umgänge

Riksdagen avslår motionerna 2004/05:L202, 2004/05:L293 yrkande 2 och 2004/05:L369 yrkandena 1 och 2.

Reservation 4 (fp)

6. Talerätt i mål om umgänge

Riksdagen avslår motionerna 2004/05:L293 yrkande 8 och 2004/05:L328.

Reservation 5 (fp)

7. Underhållsbidrag

Riksdagen avslår motionerna 2004/05:L293 yrkande 11 och 2004/05:Sf364 yrkandena 2–5.

Reservation 6 (fp)

8. Samarbetssamtal

Riksdagen avslår motionerna 2004/05:L293 yrkande 9 och 2004/05:Sf363 yrkandena 10 och 11.

Reservation 7 (fp)

Reservation 8 (kd)

9. Juridiskt biträde för barn

Riksdagen avslår motionerna 2004/05:L249, 2004/05:L293 yrkande 7, 2004/05:L303 och 2004/05:L377.

Reservation 9 (fp, v)

10. Barns rätt att komma till tals

Riksdagen avslår motion 2004/05:L263.

11. Åtgärder för att undvika tvister

Riksdagen avslår motion 2004/05:L293 yrkande 6.

Reservation 10 (fp)

12. Utredningen i vårdnadsmål

Riksdagen avslår motion 2004/05:L327.

13. Könsneutrala författningar

Riksdagen avslår motion 2004/05:L227.

Reservation 11 (fp, v)

14. Förmyndare och god man m.m.

Riksdagen avslår motionerna 2004/05:L211, 2004/05:L344, 2004/05:L356, 2004/05:L361 yrkandena 1–3, 2004/05:L376, 2004/05:L391 och 2004/05:L392.

Reservation 12 (c)

15. Skuldsatta barn

Riksdagen avslår motionerna 2004/05:L215, 2004/05:L277 yrkande 5, 2004/05:L343, 2004/05:L349, 2004/05:L366 och 2004/05:L378.

16. Underårigas möjligheter att driva rörelse

Riksdagen avslår motion 2004/05:L280.

17. Myndighetsåldern

Riksdagen avslår motion 2004/05:L319.

18. Talerätt i mål om hävande av faderskap

Riksdagen avslår motionerna 2004/05:L205, 2004/05:L293 yrkande 12 och 2004/05:L350.

Reservation 13 (m, fp, kd, c)

19. Utredningar om faderskap

Riksdagen avslår motion 2004/05:L223.

Reservation 14 (v)

20. Adoption

Riksdagen avslår motionerna 2004/05:L230, 2004/05:L293 yrkande 13, 2004/05:L300 yrkande 1 och 2004/05:L334.

Reservation 15 (m)

Reservation 16 (fp)

Reservation 17 (v)

Reservation 18 (c)

21. Assisterad befruktning

Riksdagen avslår motionerna 2004/05:L234, 2004/05:L266 yrkandena 1–7, 2004/05:L295 yrkande 4, 2004/05:L300 yrkande 2, 2004/05:L320, 2004/05:L362 yrkande 1, 2004/05:U257 yrkande 21, 2004/05:So521 yrkande 1 och 2004/05:So604 yrkande 4.

Reservation 19 (m, fp, c)

Reservation 20 (v)

Reservation 21 (kd) – motiveringen

Stockholm den 25 januari 2005

På lagutskottets vägnar

Inger René

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Inger René (m), Marianne Carlström (s), Raimo Pärssinen (s), Christina Nenes (s), Hillevi Larsson (s), Yvonne Andersson (kd), Tasso Stafilidis (v), Maria Hassan (s), Bertil Kjellberg (m), Rezene Tesfazion (s), Martin Andreasson (fp), Viviann Gerdin (c), Henrik von Sydow (m), Pia Nilsson (s), Johan Löfstrand (s), Peter Jonsson (s) och Mia Franzén (fp).

Redogörelse för ärendet

I betänkandet behandlar utskottet drygt 80 motionsyrkanden från den allmänna motionstiden år 2004 varav huvuddelen rör rättsförhållandet mellan barn och föräldrar. Motionsyrkandena gäller bl.a. olika frågor om vårdnad, umgänge, underhåll, förfarandet i vårdnads- och umgänges mål, förmyndare och god man, skuldsatta barn, faderskap, adoption och assisterad befruktning.

Som en allmän bakgrund till de i ärendet aktuella motionsyrkandena vill utskottet erinra om att rättsförhållandet mellan barn och föräldrar regleras i föräldrabalken och att denna lagstiftning under de senaste decennierna genomgått betydande förändringar.

Bland de senaste ändringarna bör särskilt nämnas 1998 års föräldrabalksreform varvid reglerna om vårdnad, boende och umgänge ändrades (prop. 1997/98:7, bet. 1997/98:LU12). Ändringarna, som trätt i kraft den 1 oktober 1998, syftade till att betona vikten av samförstånds lösningar och underlätta för föräldrar att i så stor utsträckning som möjligt komma överens. Ett annat syfte med reformen var att bereda vägen för en ökad användning av gemensam vårdnad.

Ett viktigt inslag var en satsning på socialnämndernas arbete. Föräldrar som är överens kan numera reglera vårdnad, boende och umgänge genom avtal som godkänns av socialnämnden. Ett avtal som godkänts av nämnden gäller och kan verkställas som ett lagakraftvunnet domstolsavgörande. Föräldrarna kan få hjälp av kommunen att ingå ett sådant avtal.

Genom reformen vidgades domstolens möjlighet att besluta om gemensam vårdnad. Domstolen kan nu besluta om gemensam vårdnad även om föräldrarna motsätter sig detta. En förutsättning är dock att gemensam vårdnad är bäst för barnet. Principen att föräldrar med gemensam vårdnad skall kunna enas i frågor som rör barnet modifierades något. Sålunda infördes en möjlighet att besluta om umgänge också när föräldrarna har gemensam vårdnad. Det blev vidare möjligt att vid gemensam vårdnad besluta vem av föräldrarna som barnet skall bo tillsammans med, vilket anses innebära att domstolen även kan besluta att barnet skall bo hos var och en av föräldrarna (s.k. växelvis boende).

Våren 1999 beslutade riksdagen, i enlighet med utskottets förslag i betänkande 1999/2000:LU15, ett tillkännagivande om en utvärdering av 1998 års föräldrabalksreform, såvitt avser gemensam vårdnad mot en förälders vilja och barnets boende (rskr. 176).

I juni 2002 tillkallade regeringen en parlamentarisk kommitté för att utvärdera 1998 års vårdnadsreform (dir. 2002:89). Kommittén har antagit namnet 2002 års vårdnadskommitté.

Kommitténs huvuduppgift är att undersöka hur de nya reglerna om vårdnad m.m. tillämpas av domstolar och socialnämnder. På grundval av undersökningen skall kommittén ta ställning till om reglerna bör ändras i något avseende för att reformens grundläggande syften skall uppnås, nämligen att underlätta för föräldrar att i så stor utsträckning som möjligt komma överens, att bereda vägen för en ökad användning av gemensam vårdnad och att betona principen om barnets bästa.

Utvärderingen skall inriktas på hur socialnämnderna har klarat av sina nya arbetsuppgifter och vad reformen har inneburit för strävandena att föra bort vårdnadsfrågorna från domstolarna. Har de nya reglerna blivit det instrument för att nå samförståndslösningar som avsetts? En annan huvudfråga är vilka följer de nya reglerna om gemensam vårdnad och boende har fått. Det skall särskilt uppmärksammas hur de tillämpas när det har förekommit övergrepp eller misstanke om detta. Skulle det visa sig att möjligheten för domstolarna att besluta om växelvis boende mot en förälders vilja har fått negativa effekter, skall kommittén överväga om möjligheten bör begränsas eller avskaffas.

En närliggande fråga är beslutanderätten inom ramen för gemensam vårdnad. Kommittén skall överväga om de regler om beslutsfattande som i dag gäller vid gemensam vårdnad är lämpligt utformade mot bakgrund av förutsättningarna att besluta om gemensam vårdnad mot en förälders vilja. Kommittén skall uppmärksamma de problem som Kommittén mot barnmisshandel har pekat på när det gäller att tillförsäkra barn psykiatrisk vård och behandling (se SOU 2001:72). Kommittén skall eftersträva att regelsystemet blir så utformat att gemensam vårdnad fungerar i det dagliga livet utan att alltför stora avsteg görs från principen att föräldrar med gemensam vårdnad skall kunna enas om det som rör barnet. Det är viktigt att bestämmelserna står i samklang med den familjerättsliga regleringen i övrigt; även föräldrar som bor tillsammans kan ha svårigheter att komma överens. Bestämmanderätten vid gemensam vårdnad bör så långt det är möjligt och lämpligt vara densamma för föräldrar som bor tillsammans som för särlevande föräldrar.

En utgångspunkt beträffande gemensam vårdnad är att det inte skall ske en återgång till den ordning som gällde före 1998 års reform och som innebär att en förälders motstånd mot gemensam vårdnad i sig uteslöt den vårdnadsformen.

Även vissa andra frågor om vårdnad, boende och umgänge skall utredas. Uppdraget skulle ha redovisats senast den 1 november 2004. Genom tilläggsdirektiv (dir. 2004:167) har tiden för redovisning av uppdraget förlängts, vilket innebär att utredningen skall redovisa resultatet av arbetet senast den 31 mars 2005.

Utskottet kommer att under särskilda rubriker behandla de olika frågor som har aktualiserats i motionerna. Huvuddelen av motionsyrkandena har varit föremål för fördjupad behandling för knappt två år sedan i betänkande 2002/03:LU10 och för en mer förenklad behandling för knappt ett år sedan

i betänkande 2003/04:LU11. Därtill kommer att huvuddelen av motions-
spörsmålen för närvarande är föremål för överväganden i pågående utred-
nings- och beredningsarbete. Utskottet har mot denna bakgrund, i linje med
vad som föreslagits av Riksdagskommittén (2000/01:RS1) och konstitutions-
utskottet (bet. 2000/01:KU23), ansett sig i betänkandet kunna redovisa och
behandla dessa motioner på ett förenklat sätt.

Utskottets överväganden

Hänsynen till barnets bästa

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om hänsynen till barnets bästa. Utskottet hänvisar till pågående utredningsarbete. Jämför reservationerna 1 (fp) och 2 (v) samt särskilda yttrandena 1 (v) och 2 (c).

Motionerna

I motion L253 anför Billy Gustafsson (s) att föräldrabalken i första hand ser till föräldrarnas intressen när det gäller relationen mellan barn och föräldrar. Barnens rättigheter sätts i andra hand. Motionären anser även att namnet föräldrabalken är ålderdomligt och att det beskriver vems frågor som är viktiga. Mot denna bakgrund anser motionären att det finns ett behov av att överväga en reformering av föräldrabalken. Ett tillkännagivande begärs i enlighet härmed.

Tasso Stafilidis m.fl. (v) anser i motion L264 att det alltså saknas ett samlat regelsystem där barnets rätt står i fokus. Motionärerna anser att all relevant lagstiftning som rör barn skall samlas i en särskild barnbalk där det tydligt framgår att barnets rätt sätts främst. Motionärerna begär att regeringen skall lägga fram förslag till sådan lagstiftning.

Mia Franzén m.fl. (fp) framhåller i motion L293 att det vore önskvärt med en tydligare lagstiftning beträffande vad som skall anses vara till barnets bästa. Det är dock av stor vikt att denna lagstiftning inte blir så specifik att den äventyrar en individuell lösning för varje barn eller blir så generell att den blir meningslös och svårtolkad (yrkande 3). Enligt motionärerna finns det anledning att pröva behovet av en särskild barnbalk (yrkande 4) som kan säkerställa att FN:s barnkonvention efterlevs på ett mer naturligt sätt i den svenska myndighetsutövningen (yrkande 5). Motionärerna anser vidare att det är nödvändigt att den förälder som barnet varaktigt bor med ensam kan fatta beslut i frågor som har betydelse för omvårdnaden om barnet. Föräldrarnas oenighet får inte hindra att för barnet nödvändiga åtgärder kommer till stånd (yrkande 10).

I motion L364 anser Elisebeht Markström (s) att föräldrabalken bör ändras så att föräldrar inte har rätt att motsätta sig att barn får den hjälp eller det stöd som de behöver, t.ex. psykiatrisk vård eller behandling. Ett tillkännagivande yrkas med detta innehåll.

Ulf Holm m.fl. (mp) begär i motion A321 ett tillkännagivande om att regeringen bör tillsätta en utredning i syfte att undersöka varför män sällan får vårdnaden om barn vid skilsmässor och separationer (yrkande 9).

Utskottets ställningstagande

Huvuduppgiften för 2002 års vårdnadskommitté är enligt kommitténs direktiv att undersöka hur de nya reglerna om vårdnad m.m. tillämpas av domstolar och socialnämnder. På grundval av undersökningen skall kommittén ta ställning till om reglerna bör ändras i något avseende för att reformens grundläggande syften skall uppnås. En av reformens grundläggande syften var att betona principen om barnets bästa. En närliggande fråga är beslutanderätten inom ramen för gemensam vårdnad. Kommittén skall överväga om de regler om beslutsfattande som i dag gäller vid gemensam vårdnad är lämpligt utformade mot bakgrund av förutsättningarna att besluta om gemensam vårdnad mot en förälders vilja. Kommittén skall också uppmärksamma de problem som Kommittén mot barnmisshandel har pekat på när det gäller att tillförsäkra barn psykiatrisk vård och behandling (SOU 2001:72). Kommittén skall eftersträva att regelsystemet blir så utformat att gemensam vårdnad fungerar i det dagliga livet utan att alltför stora avsteg görs från principen att föräldrar med gemensam vårdnad skall kunna enas om det som rör barnet.

Utskottet har senast våren 2004 avstyrkt motionsyrkanden om hänsynen till barnets bästa m.m. i sitt av riksdagen godkända betänkande 2003/04: LU11. Vad gällde frågan om införandet av en barnbalk redovisade utskottet att justitieministern i ett frågesvar anfört att lagen inte präglas av ett vuxenperspektiv. Det skulle, enligt justitieministern, inte vara något annat än en tom gest att döpa om föräldrabalken till barnbalken. Justitieministern ansåg tvärtom att balkens nuvarande benämning går utmärkt att förena med det barnperspektiv som redan präglar den (svar på fråga 2002/03:80). Utskottet anförde att man för sin del inte hade någon annan uppfattning än justitieministern i den frågan. I övrigt fann utskottet inte skäl att föreslå någon riksdagens åtgärd med anledning av de då aktuella motionerna.

Vad gäller frågan om införandet av en barnbalk vidhåller utskottet sin tidigare uppfattning. Beträffande övriga motionsyrkanden konstaterar utskottet att ett utredningsarbete pågår i linje med motionärernas önskemål. Enligt utskottets mening finns det inte någon anledning att föregripa resultatet av detta arbete genom någon åtgärd från riksdagen. Utskottet föreslår således att riksdagen avslår motionerna L253, L264, L293 yrkandena 3–5 och 10, L364 samt A321 yrkande 9.

Vårdnaden vid våld inom familjen

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden som behandlar vårdnaden vid våld inom familjen. Utskottet hänvisar till pågående utredningsarbete. Jämför särskilda yttrandena 3 (m), 4 (kd) och 5 (v).

Motionerna

Magdalena Andersson och Ewa Thalén Finné (båda m) föreslår i motion L218 ett tillkännagivande om att lämpligheten av gemensam vårdnad bör beaktas när våld och/eller övergrepp förekommit i familjen.

I motion L265 av Tasso Stafilidis m.fl. (v) begär motionärerna att regeringen skall lägga fram förslag till lagändringar som innebär att det skall införas en presumtion om enskild vårdnad när det förekommit våld i nära relationer (yrkande 1) samt förslag till lagändringar som innebär att det skall ske en automatisk prövning av vårdnaden när det förekommit våld i nära relationer (yrkande 2).

Annelie Enochson (kd) yrkar i motion L283 att regeringen lägger fram förslag till en lagändring som innebär att en vårdnadshavare som begår ett allvarligt brott mot den andra vårdnadshavarens liv, frihet eller hälsa skall fråntas vårdnaden (yrkande 1). I motionen yrkas vidare ett tillkännagivande om att regeringen skall ge 2002 års vårdnadskommitté tilläggsdirektiv som innebär att en mördares rätt att bli vårdnadshavare när denne bragt den andre vårdnadshavaren om livet skall utredas (yrkande 2). Samma motionär framhåller i motion So512 att socialtjänstlagens krav på att tillgodose det utsatta barnets behov av beskydd och stöd skall gå före alla andra beslut i samband med vårdnadstvister, även om en förälder inte är dömd. Detta krävs, enligt motionären, för att barnet inte skall behöva möta sin förövare i form av påtvingat umgänge. Motionären yrkar ett tillkännagivande med detta innehåll (yrkande 11).

I motion L285 förordar Maria Larsson (kd) ett tillkännagivande om att en förälder som utsatt sitt barn för sexuellt övergrepp endast i undantagsfall skall kunna få vårdnaden om barnet.

Utskottets ställningstagande

Enligt direktiven till 2002 års vårdnadskommitté skall kommittén bl.a. undersöka hur barnets bästa i dag tillgodoses i de fall där en förälder gjort sig skyldig till allvarlig brottslighet mot den andra föräldern, framför allt våldsbrott. På grundval av undersökningen skall kommittén överväga om några åtgärder bör vidtas för att bättre ta hand om barnets behov och intressen. Kommittén skall därvid ta ställning till om det bör införas en automatisk prövning av vårdnaden eller umgänget när en förälder begått vissa brottsliga handlingar mot den andre. Det ingår dock inte i kommitténs uppdrag att föreslå en lagändring som innebär att en förälder automatiskt förlorar vårdnaden i sådana situationer.

Utskottet har senast våren 2004 avstyrkt liknande motioner. I sitt av riksdagen godkända betänkande 2003/04:LU11 konstaterade utskottet att utredningsarbete pågår i linje med de önskemål som framförs i motionerna. Utskottet anser alljämt att resultatet av det pågående utredningsarbetet inte bör föregripas genom någon åtgärd från riksdagen och föreslår därför att riksdagen avslår motionerna L218, L265 yrkandena 1 och 2, L283 yrkandena 1 och 2, L285 samt So512 yrkande 11.

Automatisk gemensam vårdnad om barn för ogifta föräldrar

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande med krav på automatisk gemensam vårdnad om barn för ogifta föräldrar. Jämför särskilt yttrande 6 (fp).

Motionen

Åsa Domeij m.fl. (mp) föreslår i motion L288 ett tillkännagivande om att ogifta föräldrar automatiskt bör ges gemensam vårdnad. Motionärerna anser att föräldrar som har ett vårdnadsansvar tar större ansvar för barnen.

Utskottets ställningstagande

Frågan om det skall införas automatisk gemensam vårdnad om barn för föräldrar som inte är gifta med varandra har behandlats i departementspromemorian (Ds 1999:57) Gemensam vårdnad för ogifta föräldrar. Av departementspromemorian framgår att utredaren inte ansåg det lämpligt med hänsyn till barnets bästa att införa automatisk gemensam vårdnad för alla ogifta föräldrar från faderskapsfastställelsen. Utredaren föreslog i stället att föräldrar som inte är gifta med varandra när barnet föds skall få gemensam vårdnad när tre månader har förflutit från det att faderskapet har fastställts genom en bekräftelse som har godkänts av socialnämnden, om ingen av föräldrarna inom denna tid till socialnämnden anmäler att han eller hon motsätter sig gemensam vårdnad. Om någon av föräldrarna gör en sådan anmälan skall modern fortsätta att vara ensam vårdnadshavare. – Departementspromemorian har remissbehandlats.

Enligt vad utskottet har erfarit är avsikten att departementspromemorian skall beredas vidare i samband med den kommande beredningen av 2002 års vårdnadskommittés betänkande.

Enligt utskottet bör riksdagen inte föregripa resultatet av det planerade beredningsarbetet, och utskottet är inte berett att föreslå någon riksdagens åtgärd med anledning av motion L288 varför den bör avslås.

Fler än två vårdnadshavare

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om att ett barn skall kunna ha fler än två vårdnadshavare. Jämför reservation 3 (v).

Motionerna

I motion L272 föreslår Gustav Fridolin och Åsa Domeij (båda mp) ett tillkännagivande om att föräldrabalken bör ändras så att det blir möjligt för ett barn att ha fler än två vårdnadshavare.

Tasso Stafilidis m.fl. (v) begär i motion L276 att regeringen snarast skall tillsätta en utredning som får i uppdrag att utreda det rättsliga föräldraskapet beträffande barn som har fler än två föräldrar samt hur barns juridiska rättigheter till sina föräldrar utöver de biologiska vårdnadshavarna skall tillgodoses.

I motion L362 anför Tasso Stafilidis m.fl. (v, fp, c, mp) att det i samkönade relationer inte är ovanligt att ett lesbiskt par får barn ihop med ett bögepar. Om den ena biologiska föräldern dör finns det, anför motionärerna, inga regler som styr förhållandet mellan barnet och den döde förälderns partner. Motionärerna anser att regeringen bör analysera problematiken och återkomma till riksdagen med ett lagförslag. I motionen begärs ett tillkännagivande i enlighet härmed (yrkande 2).

Lars Ohly m.fl. (v) yrkar i motion U257 ett tillkännagivande om behovet av att det tillsätts en utredning i syfte att granska och analysera det juridiska förhållandet mellan barn och styvförälder (yrkande 22).

Utskottets ställningstagande

Utskottet har senast våren 2004 i sitt av riksdagen godkända betänkande 2003/04:LU11 avstyrkt liknande motionsyrkanden. När nu utskottet åter har att ta ställning till samma motionsfråga vill utskottet peka på att 2002 års vårdnadskommitté enligt sina direktiv skall överväga frågor om beslutanderätten vid gemensam vårdnad. Utskottet utgår från att regeringen i samband med den kommande beredningen av 2002 års vårdnadskommittés betänkande kommer att överväga motionsfrågorna.

Med det anförda föreslår utskottet att riksdagen avslår motionerna L272, L276, L362 yrkande 2 och U257 yrkande 22.

Umgänge

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden som rör frågor om umgänge med barn. Utskottet hänvisar till pågående utredningsarbete. Jämför reservation 4 (fp) och särskilt yttrande 7 (kd, v, c).

Motionerna

I motion L202 av Tobias Billström och Margareta Pålsson (båda m) yrkas ett tillkännagivande om barns rätt till inflytande över umgänge med sina föräldrar.

Mia Franzén m.fl. (fp) anser i motion L293 att alternativa umgängesformer inte används i tillräcklig utsträckning. Dagtidsumgänge och andra flexibla umgängesformer skulle, enligt motionärerna, kunna användas mer. Det är av stor vikt att en individuell prövning görs av vad som är bäst för barnet med hänsyn till bl.a. barnets ålder och utvecklingsgrad. Ett tillkännagivande yrkas med detta innehåll (yrkande 2).

Ulf Nilsson och Tina Acketoft (båda fp) begär i motion L369 ett tillkännagivande om att regeringen bör utreda möjligheterna till förnyad prövning av vårdnadsfrågan vid umgängessabotage (yrkande 1) och ett tillkännagivande om att regeringen bör utreda förutsättningarna för att införa ett straffrättsligt ansvar vid umgängessabotage (yrkande 2).

Utskottets ställningstagande

Som redovisats tidigare skall 2002 års vårdnadskommitté utvärdera 1998 års reform om vårdnad, boende och umgänge. Utskottet har senast våren 2004 avstyrkt liknande motionsyrkanden med hänvisning till det pågående arbetet i kommittén, betänkande 2003/04:LU11. Riksdagen följde utskottet.

Utskottet finner inte skäl att frångå sitt tidigare ställningstagande och föreslår att riksdagen avslår motionerna L202, L293 yrkande 2 samt L369 yrkandena 1 och 2.

Talerätt i mål om umgänge

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden som rör frågor om talerätt i mål om umgänge. Jämför reservation 5 (fp) och särskilt yttrande 8 (m).

Motionerna

I motion L293 förespråkar Mia Franzén m.fl. (fp) att det bör införas en möjlighet för socialnämnden att väcka talan vid domstol om att en mellan föräldrarna överenskommen umgängesrätt är skadlig för barnet. Ett tillkännagivande yrkas med detta innehåll (yrkande 8).

Kerstin Heinemann m.fl. (fp, m, kd, c) begär i motion L328 att regeringen skall lägga fram förslag som innebär att föräldrabalken ändras på så sätt att nära anhöriga som mor- och farföräldrar skall få rätt att föra talan om umgänge med sina barnbarn. I motionen yrkas ett tillkännagivande med detta innehåll.

Utskottets ställningstagande

Enligt 6 kap. 15 a § första stycket föräldrabalken skall rätten besluta om umgänge efter vad som är bäst för barnet. Talan om umgänge får föras av en förälder som vill umgås med sitt barn. Om umgänge begärs av någon annan, får talan föras av socialnämnden. Enligt direktiven till 2002 års vårdnadskommitté skall kommittén undersöka hur socialnämndens möjlighet att föra talan används i praktiken samt överväga om det finns anledning att ändra reglerna så att vissa närstående ges möjlighet att själva föra talan om umgänge i domstol under vissa förutsättningar. Kommitténs utgångspunkt skall vara att domstolsprocesser om umgänge så långt möjligt bör undvikas.

Vad först gäller frågan om det bör införas en möjlighet för socialnämnden att väcka talan vid domstol om att en mellan föräldrarna överenskommen umgäingsrätt är skadlig för barnet vill utskottet erinra om att ett mellan föräldrarna träffat avtal om barnets umgänge med en förälder som barnet inte bor tillsammans med måste godkännas av socialnämnden för att bli giltigt. Socialnämnden skall godkänna avtalet om det som överenskommit är till barnets bästa (6 kap. 15 a § andra stycket föräldrabalken). Socialnämnden skall också se till att frågan blir tillbörligt utredd (6 kap. 17 a § tredje stycket föräldrabalken). Mot bakgrund av det redovisade kan utskottet inte komma till annan slutsats än att motionärerna är tillgodosedda genom gällande rätt, och utskottet föreslår att riksdagen avslår motion L293 yrkande 8.

Vad därefter gäller frågan om införande av en möjlighet för mor- och farföräldrar att väcka talan om umgänge med sina barnbarn har utskottet senast våren 2004 i sitt av riksdagen godkända betänkande 2003/04:LU11 avstyrkt liknande motionsyrkanden med hänvisning till det pågående utredningsarbetet i 2002 års vårdnadskommitté. Utskottet vidhåller sitt tidigare ställningstagande och föreslår att riksdagen avslår motion L328.

Underhållsbidrag

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden som behandlar underhållsbidrag för barn. Utskottet hänvisar till pågående utredningsarbete. Jämför reservation 6 (fp).

Motionerna

Mia Franzén m.fl. (fp) begär i motion L293 tillkännagivande om att regeringen bör utreda frågan om underhållsbidrag m.m. vid växelvis boende (yrkande 11).

I motion Sf364 föreslår Bo Könberg m.fl. (fp) att det bör införas ett behovsprövat underhållsbidrag med sanktionsmöjligheter vid inkomstförändringar (yrkande 2). När ett underhållsbidrag skall fastställas anser motionä-

terna att man måste utgå från barnets behov av underhåll (yrkande 3) och i det nya systemet bör förbehållet för hemmavarande make tas bort (yrkande 4). Enligt motionärerna bör det även införas en möjlighet att fastställa underhållsbidrag vid växelvis boende (yrkande 5). Motionärerna yrkar tillkännagivanden i enlighet med det anförda.

Utskottets ställningstagande

Bestämmelser om föräldrarnas underhållsskyldighet för sina barn finns i 7 kap. föräldrabalken. Enligt 1 § skall föräldrarna svara för underhållet av ett barn efter vad som är skäligt med hänsyn till barnets behov och föräldrarnas samlade ekonomiska förmåga. En förälder kan fullgöra sin underhållsskyldighet genom att faktiskt ta hand om barnet eller genom att betala underhållsbidrag för barnet.

En förälder som inte har vårdnaden om barnet och inte heller varaktigt bor tillsammans med detta skall fullgöra sin underhållsskyldighet genom att betala underhållsbidrag till barnet. Detsamma gäller en förälder som har vårdnaden om barnet gemensamt med den andra föräldern men barnet varaktigt bor tillsammans med endast den andra föräldern. Vid växelvis boende är som regel ingen av föräldrarna skyldig att betala underhållsbidrag (se rättsfallet NJA 1998 s. 267). Varje förälder anses då fullgöra sin underhållsskyldighet genom att svara för de direkta kostnaderna för barnet under den tid barnet vistas hos honom eller henne.

Av direktiven till 2002 års vårdnadskommitté framgår att kommittén skall överväga vissa frågor om barnets försörjning och omgångsavdrag. Kommittén skall särskilt ta ställning till om kommunerna i framtiden bör vara skyldiga att erbjuda samarbetsamtal även beträffande barnets försörjning och om de bör vara skyldiga att hjälpa föräldrar att träffa avtal om underhåll.

Utskottet har senast våren 2004 avstyrkt liknande motionsyrkanden med hänvisning till det pågående utredningsarbetet, betänkande 2003/04:LU11. Riksdagen följde utskottet.

Utskottet har alltså samma uppfattning och föreslår därför att riksdagen avslår motionerna L293 yrkande 11 och Sf364 yrkandena 2–5.

Samarbetsamtal

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om samarbetsamtal. Utskottet hänvisar till pågående utredningsarbete. Jämför reservationerna 7 (fp) och 8 (kd) samt särskilt yttrande 9 (v).

Motionerna

I motion L293 anför Mia Franzén m.fl. (fp) att om ett barns föräldrar eller andra närstående inte kan komma överens i olika frågor som rör barnet medför detta en svår konfliktsituation för barnet. Motionärerna anser att regeringen bör utreda möjligheterna att erbjuda konflikthanteringsstöd eller samtal med en utomstående i syfte att värna barnens rätt till respektfulla relationer med sina närstående. En sådan möjlighet bör även kunna erbjudas andra än barnets föräldrar. I motionen yrkas ett tillkännagivande med detta innehåll (yrkande 9).

Göran Hägglund m.fl. (kd) begär i motion Sf363 ett tillkännagivande om att regeringen bör utreda hur separerade föräldrar bäst kan informeras och stödjas så att barnets behov får styra hur umgänget utformas (yrkande 10). Vidare begärs ett tillkännagivande om att samarbetsamtalen bör utvärderas och att samarbetsamtal bör vara praxis i syfte att undvika långdragna konflikter och upptrappade processer (yrkande 11).

Utskottets ställningstagande

Utskottet har vid ett flertal tillfällen, senast våren 2004, avstyrkt motionsyrkanden liknande de nu aktuella. I sitt av riksdagen godkända betänkande redovisade utskottet att det av direktiven till 2002 års vårdnadskommitté framgår att kommittén skall utvärdera 1998 års reform om vårdnad, boende och umgänge. Frågor med anknytning till verksamheten med samarbetsamtal kommer således, anförde utskottet, att aktualiseras och övervägas inom ramen för kommitténs arbete (bet. 2002/03:LU10, 2003/04:LU11).

Utskottet finner inte skäl att frånga sina tidigare ställningstaganden och föreslår därför att riksdagen avslår motionerna L293 yrkande 9 samt Sf363 yrkandena 10 och 11.

Juridiskt biträde för barn**Utskottets förslag i korthet**

Riksdagen avslår motionsyrkanden som rör juridiskt biträde för barn. Utskottet hänvisar till pågående beredningsarbete. Jämför reservation 9 (fp, v).

Motionerna

Jan Emanuel Johansson (s) föreslår i motion L249 ett tillkännagivande om att barn skall ha rätt till ett eget offentligt biträde i mål som rör vårdnad, boende och umgänge. Liknande yrkanden framställs i motionerna L293 av Mia Franzén m.fl. (fp) (yrkande 7), L303 av Tasso Stafilidis m.fl. (v) och L377 av Jan Emanuel Johansson m.fl. (s).

Utskottets ställningstagande

Den fråga som motionärerna tar upp behandlas i departementspromemorian (Ds 2002:13) Utöandet av barns rättigheter i familjerättsprocesser. I promemorian föreslås, för att barnets bästa verkligen skall komma i främsta rummet och hans eller hennes rätt stärkas väsentligt, att barnet bör ges rätt till ett eget biträde i mål och ärenden om vårdnad, boende och umgänge. Detta bör dock komma i fråga endast i sådana tvister som är särskilt konfliktfyllda och där barnet kan antas ha ett behov av ett sådant biträde samt behovet inte kan tillgodoses på något annat sätt. – Departementspromemorian är för närvarande föremål för beredning inom Regeringskansliet.

Av direktiven till 2002 års vårdnadskommitté framgår att kommittén i sitt arbete skall följa och beakta den fortsatta beredningen av de förslag som läggs fram i departementspromemorian (Ds 2002:13). Enligt vad utskottet har erfarit är avsikten att departementspromemorian skall beredas vidare i samband med den kommande beredningen av 2002 års vårdnadskommittés förslag.

Utskottet har senast våren 2004 i sitt av riksdagen godkända betänkande 2003/04:LU11 avstyrkt liknande motionsyrkanden. Utskottet anser alltså att resultatet av den kommande beredningen av frågan skall avvaktas. Riksdagen bör därför avslå motionerna L249, L293 yrkande 7, L303 och L377.

Barns rätt att komma till tals

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår en motion som behandlar frågan om barns rätt att komma till tals. Utskottet hänvisar till pågående utredningsarbete. Jämför särskilt yttrande 10 (v).

Motionen

Tasso Stafilidis m.fl. (v) begär i motion L263 att regeringen skall lägga fram förslag till lagstiftning i syfte att stärka barns rätt att få komma till tals i frågor som rör vårdnad, boende och umgänge.

Utskottets ställningstagande

Den 1 januari 1996 infördes i föräldrabalken uttryckliga bestämmelser om barns rätt att komma till tals i mål och ärenden om vårdnad och umgänge (prop. 1994/95:224, bet. 1995/96:LU2). Genom 1998 års vårdnadsreform gjordes bestämmelserna om barns rätt att komma till tals tillämpliga även på mål om barns boende och vid socialnämndens prövning av föräldrarnas avtal. Samtidigt markerades att barnets vilja inte endast är en omständighet att beakta vid bedömningen av barnets bästa utan också något som ibland bör beaktas fristående.

Av direktiven till 2002 års vårdnadskommitté framgår att kommittén fått i uppdrag att utvärdera 1996 års reform om barns rätt att komma till tals. Enligt direktiven skall kommittén undersöka hur domstolar och socialnämnder tillämpar de nya bestämmelserna från år 1996, med de ändringar som gjordes år 1998. På grundval av undersökningen skall kommittén överväga bl.a. om reglerna bör ändras för att syftet med reformen skall uppnås, nämligen att skapa garantier för att barn får komma till tals och att barnets vilja blir beaktad i tillbörlig utsträckning. Kommittén skall också överväga om det finns anledning att ytterligare stärka barnets rätt att komma till tals.

Utskottet har senast våren 2004 i sitt av riksdagen godkända betänkande bet. 2003/04:LU11 avstyrkt liknande motionsyrkanden med hänvisning till pågående utredningsarbete.

När nu utskottet åter har att ta ställning till motionsspörsmål rörande barns rätt att komma till tals vidhåller utskottet sin tidigare uppfattning och föreslår att riksdagen avslår motion L263.

Åtgärder för att undvika tvister

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande som gäller åtgärder för att undvika tvister. Utskottet hänvisar till pågående utredningsarbete. Jämför reservation 10 (fp) och särskilt yttrande 11 (v).

Motionen

Mia Franzén m.fl. (fp) föreslår i motion L293 ett tillkännagivande om att målsättningen bör vara att färre tvister om vårdnad och därmed sammanhängande frågor bör avgöras i domstol (yrkande 6).

Utskottets ställningstagande

Som redovisats tidigare har lagstiftningsarbetet på det familjerättsliga området under de senaste decennierna varit inriktat på att underlätta samförståndslösningar mellan föräldrarna och att undvika domstolsförfaranden.

I departementspromemorian (Ds 2001:36) Hovrättsprocessen i framtiden föreslås krav på prövningstillstånd vid överklagande från tingsrätt till hovrätt. Promemorian bereds för närvarande inom Regeringskansliet.

Av direktiven till 2002 års vårdnadskommitté framgår att kommittén skall överväga om det behövs ytterligare lagändringar än de som föreslås i departementspromemorian (Ds 2001:36) för att komma till rätta med långvariga och upprepade domstolsprocesser. Något förbud mot en omprövning av ett vårdnadsavgörande kan, enligt direktiven, inte komma i fråga. Däremot skall utredas om det är möjligt och lämpligt att inskränka rätten till omprövning, t.ex. på så sätt att en talan inte får tas upp till prövning förrän en viss minsta tid har förflutit från det frågan senast avgjordes eller genom ett krav

på väsentligen ändrade förhållanden. En annan åtgärd som skall övervägas är att inskränka rätten att överklaga interimistiska beslut. Även andra åtgärder är tänkbara. En utgångspunkt skall vara att barnets intressen skall tas om hand på bästa sätt och att de krav rättssäkerheten ställer inte får sättas åt sidan.

Utskottet har senast våren 2004 avstyrkt ett liknande motionsyrkande med hänvisning till det pågående utredningsarbetet, bet. 2003/04:LU10. Riksdagen följde utskottet.

Utskottet vidhåller sitt tidigare ställningstagande och föreslår därför att riksdagen avslår motion L293 yrkande 6.

Utredningen i vårdnadsmål

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår en motion som rör utredningen i vårdnadsmål. Jämför särskilt yttrande 12 (v).

Motionen

Anna Lilliehöök (m) yrkar i motion L327 ett tillkännagivande om att det bör införas en möjlighet till en andra bedömning (s.k. second opinion) av vårdnadsutredningen i ett vårdnadsmål. Med ytterligare en bedömning kan själva utredningsprocessen, enligt motionärens mening, kvalitetssäkras.

Utskottets ställningstagande

Enligt 6 kap. 19 § föräldrabalken skall rätten se till att frågor om vårdnad, boende och umgänge blir tillbörligt utredda. Innan rätten avgör ett mål om vårdnad, boende och umgänge skall socialnämnden ges tillfälle att lämna upplysningar. Har nämnden tillgång till upplysningar som kan vara av betydelse för frågans bedömning är nämnden skyldig att lämna rätten sådana upplysningar. Om det behövs utredning utöver vad som redovisats ovan får rätten uppdra åt socialnämnden eller något annat organ att utse någon att verkställa den. Rätten får fastställa riktlinjer för utredningen och bestämma en viss tid inom vilken utredningen skall vara slutförd. Om det behövs får rätten förlänga denna tid. Rätten skall se till att utredningen bedrivs skyndsamt.

Av direktiven till 2002 års vårdnadskommitté framgår att kommittén skall ta ställning till om den som gör en vårdnadsutredning bör få ta del av uppgifter från andra socialnämnder än den han eller hon är knuten till. Även möjligheten att vid en utredning få tillgång till uppgifter från hälso- och sjukvården bör ses över.

Utskottet kan således konstatera att frågor om utredningen i vårdnads-mål är föremål för överväganden av 2002 års vårdnadskommitté. Utskottet är därför inte berett att föreslå någon åtgärd från riksdagen med anledning av motionen. Riksdagen bör således avslå motion L327.

Könsneutrala författningar

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår en motion om könsneutrala författningar. Utskottet hänvisar till tidigare ställningstaganden från riksdagens sida. Jämför reservation 11 (fp, v).

Motionen

Tasso Stafilidis m.fl. (v) begär i motion L227 att regeringen lägger fram förslag till ändringar som innebär att de författningar som nämner mor och far ersätts av det könsneutrala begreppet förälder.

Utskottets ställningstagande

Som påpekas i motionen hänvisas det i olika författningar till mor och far i stället för till förälder, t.ex. i 2 kap. 2 § och 6 kap. 2 § ärvdabalken samt i 10 kap. 10 § vallagen (1997:157). I samband med riksdagens behandling av proposition 2001/02:123 Partnerskap och adoption bedömdes det inte som nödvändigt att ändra dessa författningar. Enligt såväl regeringens som utskottets mening låg det i sakens natur att bestämmelserna även gäller när ett barn har två föräldrar av samma kön (bet. 2001/02:LU27).

Senast våren 2004 har utskottet i sitt av riksdagen godkända betänkande 2003/04:LU11 avstyrkt ett liknande motionsyrkande. Utskottet framhöll då att om det i framtiden blir aktuellt att göra ändringar i de nu aktuella lagrummen utgångspunkten bör vara att regeringen i dessa sammanhang på nytt överväger motionsspörsmålet.

Utskottet vidhåller sina tidigare ställningstaganden och föreslår att motion L227 avslås.

I sammanhanget bör uppmärksammas att regeringen i departementspromemorian (Ds 2004:19) Föräldraskap vid assisterad befruktning för homosexuella gjort en sådan genomgång som utskottet efterlyst (se s. 61 f.).

Förmyndare och god man m.m.

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden som tar upp olika frågor om förmyndare och god man m.m. Utskottet hänvisar till pågående beredningsarbete. Jämför reservation 12 (c).

Bakgrund

I föräldrabalken finns regler om gode mäns och förvaltares vård av den egendom som tillhör deras huvudmän. Där finns också regler om den tillsyn som kommunens överförmyndare skall utöva över gode mäns och förvaltares verksamhet. Tillsynen består huvudsakligen i granskning av ingivna års- och sluträkningar, men kan också avse kontroll av den bokföring som gode män och förvaltare är skyldiga att fortlöpande föra.

Lagstiftningen om förmyndares, gode mäns och förvaltares förvaltning av egendom och tillsynen över sådan förvaltning reformerades den 1 juli 1995 (se prop. 1993/94:251, bet. 1994/95:LU3, rskr. 1994/95:29). Syftet med förmynderskapsreformen var att modernisera reglerna på området och att få till stånd en avreglering utan att berättigade skyddsintressen sattes åt sidan. I praktiken innebar reformen väsentliga inskränkningar i reglerna om redovisning och kontroll av föräldrars förvaltning av barns egendom. Överförmyndarens kontroll är numera inriktad på fall där värdet av barnens tillgångar överstiger åtta prisbasbelopp enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring. Samtidigt finns det möjlighet att ställa viss egendom under s.k. särskild överförmyndarkontroll för att ge en omyndigs egendom ett extra skydd.

Utredningen om förmyndare, gode män och förvaltare

Regeringen tillkallade i april 2002 en särskild utredare för att bl.a. utvärdera den lagstiftning om förmyndares, gode mäns och förvaltares förvaltning av egendom och tillsynen över sådan förvaltning som beslutades år 1995 (dir. 2002:55 och 2004:56). Utredningen, som antagit namnet Utredningen om förmyndare, gode män och förvaltare, har i december 2004 redovisat sitt arbete i slutbetänkandet (SOU 2004:112) Frågor om förmyndare och ställföreträdare för vuxna.

I betänkandet redovisas att en hjälpbehövande person vars egendom t.ex. förskingras av en förordnad ställföreträdare (god man, förvaltare, vissa förmyndare) får en fordran på skadestånd på ställföreträdaren i fråga. Vanligtvis finns emellertid den förskingrade egendomen inte i behåll och möjligheterna för den enskilde att erhålla brottsskadeersättning för denna typ av skador är mycket begränsade. För att den enskilde inte skall bli ställd helt utan möjlighet till gottgörelse för den förlust han har lidit föreslår utredningen att kommunen skall ansvara solidariskt med den förordnade

ställföreträdaren för ren förmögenhetsskada som ställföreträdaren vållar genom ett förmögenhetsbrott. Enligt utredningen bör det solidariska skadeståndsansvaret begränsas till ett belopp motsvarande fem prisbasbelopp.

I syfte att ytterligare förbättra skyddet av ekonomiska tillskott, som tillkommer bl.a. underåriga, föreslår utredningen att också utbetalningar från Brottsoffermyndigheten och skadestånd från staten skall omfattas av regleringen i 16 kap. 11 § föräldrabalken som bl.a. innebär att den som utbetalar medlen skall göra utbetalningen till ett spärrat konto. Härigenom skapas förutsättningar för överförmyndaren att i större utsträckning än i dag säkerställa att förvaltningen är tillfredsställande när barn och hjälpbehövande personer får större ekonomiska tillskott.

Med dagens regler kan en vuxen hjälpbehövande förses med en ställföreträdare enligt föräldrabalken. De två institut som det är fråga om är godmanskap och förvaltarskap. Föräldrabalkens regler om ställföreträdarskap för vuxna har emellertid, anför utredningen, vissa brister. I betänkandet anfördes att samhället har ett ansvar för att personer som har otillräcklig beslutsförmåga ges möjlighet att få en företrädare som kan åberopa sig på rättsligt stöd, eventuellt kopplat till ett domstols- eller myndighetsbeslut, när han eller hon företräder en sådan utsatt person. Lösningen föreslås bli att instituten godmanskap och förvaltarskap kompletteras med nya, mindre formella stödformer i särskild lagstiftning. Målgruppen för de nya stödformerna skall vara vuxna personer som saknar mental förmåga att ta ställning i en viss rättslig angelägenhet (bristande beslutskompetens). Reglerna om gode män och förvaltare i föräldrabalken föreslås bilda basen i ett samordnat system om regler för ställföreträdarskap.

Utredningen föreslår vidare att det av lagtexten skall framgå att överförmyndaren skall kontrollera den tilltänkte ställföreträdarens lämplighet i erforderlig utsträckning innan denne förordnas till god man eller förvaltare. Dessa åtgärder är nödvändiga för att i möjligaste mån säkerställa att den hjälpbehövande får en ställföreträdare som är kompetent att klara av uppdraget och att han inte riskerar att utnyttjas av ställföreträdaren. Utredningen föreslår också att det i föräldrabalken införs en bestämmelse i vilken det föreskrivs att det är överförmyndaren som skall se till att gode män och förvaltare får erforderlig utbildning.

I dag gäller enligt 12 kap. 16 § föräldrabalken att om inte särskilda skäl föranleder något annat, skall arvode och ersättning för utgifter till den förordnade ställföreträdaren betalas med den enskildes medel i den mån hans eller hennes beräknade inkomst under det år när uppdraget utförs eller hans eller hennes tillgångar under samma år överstiger två gånger prisbasbeloppet. Den nuvarande ordningen har, anför utredningen, kritiserats på flera punkter. För att komma till rätta med nu nämnda problem föreslår utredningen att den nuvarande beloppsgränsen om två prisbasbelopp behålls, men denna beloppsgräns skall ta sikte på den enskildes inkomst efter skatt. Härigenom tillåts den enskilde behålla ett större disponibelt belopp än i dag

innan skyldigheten att ersätta ställföreträdaren inträder. Samtidigt undviker man de negativa tröskeleffekterna och oönskade effekter av det nya pensionssystemet.

Utredningens betänkande kommer att bli föremål för remissbehandling.

Motionerna

Marietta de Pourbaix-Lundin (m) är i motion L211 kritisk till de nuvarande bestämmelserna om den enskildes skyldighet att betala sin ställföreträdarens arvode. I samband med att pensionerna höjdes år 2003 blev, enligt motionären, effekten att många huvudmän numera når över beloppsgränsen om två basbelopp. En höjning av pensionen med några hundralappar har medfört att huvudmännen får mindre kvar att leva på. Motionären anser att denna effekt måste rättas till genom att inkomstgränsen i föräldrabalken höjs. Ett tillkännagivande begärs med detta innehåll. Ett liknande yrkande framställs i motion L376 av Agne Hansson och Sven Bergström (båda c).

I motion L344 anför Inger Davidson (kd) att många människor ägnar sin fritid åt att på olika sätt stötta sina medmänniskor genom frivilliga insatser. Motionären anser att det bör göras en översyn av de frivilliga uppdrag som är myndighetsnära eller laganknutna för att klarlägga vilka lagar och regler som gäller för dessa frivilliga uppdrag. I motionen begärs ett tillkännagivande med detta innehåll.

Catherine Persson (s) anför i motion L356 att det bör övervägas att införa en annan möjlighet till stöd än god man. Enligt motionären kan det t.ex. vara fråga om stöd vid ställningstaganden till olika behandlingar vid sjukdom eller liknande. Ett tillkännagivande begärs med detta innehåll.

Ingemar Vänerlöv m.fl. (kd) föreslår i motion L361 ett tillkännagivande om nödvändigheten att förbättra regelverken för god man och förvaltare (yrkande 1). Vidare föreslås ett tillkännagivande om nödvändigheten av att förbättra tillsynen över gode män och förvaltare som utövas av överförmyndarna och länsstyrelserna (yrkande 2). Motionärerna begär också ett tillkännagivande om behovet av en enhetlig adekvat utbildning för gode män och förvaltare (yrkande 3).

I motion L391 anför Kenth Högström (s) att Justitieombudsmannen under en följd av år har gjort anmärkningar beträffande den kommunala överförmyndarverksamheten. Justitieombudsmannen har bl.a. konstaterat allvarliga brister vad gäller myndigheters registrering av allmänna handlingar. I motionen begärs ett tillkännagivande om att regeringen bör vidta åtgärder för att förbättra den kommunala överförmyndarverksamheten.

I motion L392 redovisar Marina Pettersson (s) att när ett barn får försäkrings- eller skadeståndsansättning som överstiger två basbelopp görs en insättning på ett spärrat konto i barnets namn och överförmyndaren under rättas om detta. Vid ersättningar under två basbelopp betalas ersättningen ut direkt till barnets förmyndare. Enligt motionären bör alla ersättningar – oavsett beloppens storlek – sättas in på ett konto i barnets namn med överförmyndarspär. I motionen yrkas ett tillkännagivande med detta innehåll.

Utskottets ställningstagande

Av den ovan lämnade redovisningen framgår att de frågeställningar som behandlas i motionerna övervägts av Utredningen om förmyndare, gode män och förvaltare. Enligt utskottets mening bör resultatet av den kommande beredningen av utredningsbetänkandet inte föregripas genom någon åtgärd från riksdagen. Riksdagen bör således avslå motionerna L211, L344, L356, L361 yrkandena 1–3, L376, L391 och L392.

Skuldsatta barn

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden som rör olika frågor om skuldsatta barn. Utskottet hänvisar till pågående beredningsarbete. Jämför särskilt yttrande 13 (fp).

Motionerna

I motion L215 föreslår Annika Nilsson m.fl. (s) att det bör införas en brukarregistrering i fordonsregistret som innebär att barnet registreras som ägare av ett fordon och en myndig person som brukare av fordonet. Med ett sådant system svarar brukaren för fordonsskatt, försäkringar och felparkeringsavgifter. I motionen yrkas ett tillkännagivande med detta innehåll.

Jan Ertsborn m.fl. (fp) anför i motion L277 att det förekommer att föräldrar som själva har skulder hos kronofogdemyndigheten utnyttjar sina barn på olika sätt för att skaffa sig krediter. Det kan t.ex. vara fråga om tecknande av telefonabonnemang i barnets namn eller att föräldrarna underlåter att betala barnens skolfoton. Enligt motionärerna behövs det en översyn av reglerna i föräldrabalken i syfte att förhindra att föräldrar över huvud taget skuldsätter sina barn. I motionen begärs ett tillkännagivande i enlighet härmed (yrkande 5).

Margareta Israelsson (s) anför i motion L343 att barn inte bör kunna bli betalningsskyldiga för avtal som en förälder träffat i barnets namn. Ett tillkännagivande begärs i enlighet härmed.

I motion L349 anser Catharina Bråkenhielm (s) att vårdnadshavarna bör bli betalningsskyldiga för skulder som underåriga ådrar sig genom att t.ex. teckna telefonabonnemang.

Yvonne Andersson m.fl. (kd) anser i motion L366 att regeringen bör tillsätta en utredning som ges i uppdrag att göra en heltäckande översyn av problematiken kring barns skuldsättning. Ett tillkännagivande begärs med detta innehåll.

I motion L378 föreslår Fredrik Olovsson m.fl. (s) ett tillkännagivande om att regeringen bör föreslå ändringar i gällande lagstiftning i syfte att förhindra att föräldrar skuldsätter sina barn.

Tidigare behandling m.m.

Frågor om barns fordonsrelaterade skulder har behandlats av utskottet senast våren 2004 i sitt av riksdagen godkända betänkande 2003/04:LU22. Utskottet avstyrkte motionerna med hänvisning till pågående arbete med förordningsändringar och pågående utredningsarbete.

Frågan om skadeståndsskyldiga barn har behandlats av justitieministern i en interpellationsdebatt den 19 maj 2004. Justitieministern anförde bl.a. att han inte har för avsikt att verka för några ändringar av den övergripande regleringen om barns skadeståndsansvar (svar på interpellation 2003/04:465).

Från och med den 1 oktober 2004 har vissa förordningsändringar trätt i kraft som innebär att kronofogdemyndigheterna är skyldiga att lämna ut uppgifter till överförmyndaren varje gång en omyndig registreras i kronofogdemyndighetens register. Ändringarna innebär vidare att när någon som inte har fyllt 18 år registreras som ägare av ett fordon skall Vägverket genast underrätta överförmyndaren om detta.

Utredningen om förmyndare, gode män och förvaltare

Frågor om barns skuldsättning har även övervägts av Utredningen om förmyndare, gode män och förvaltare i slutbetänkandet (SOU 2004:112) Frågor om förmyndare och ställföreträdare för vuxna. Utredningen anser att överförmyndarens möjligheter att få information om misstänkta brister i föräldrarnas förvaltning bör förbättras, särskilt i fall då barnen har satts i skuld. Barns skydd mot skuldsättning bör stärkas, likaså deras skydd för erhållna gåvor. Information till föräldrarna om reglerna för förvaltning av underårigas medel bör bli bättre.

I betänkandet föreslås såvitt gäller barns fordonsrelaterade skulder att det införs bestämmelser som innebär att den underåriges förmyndare görs betalningsskyldig för kostnader för fordonsskatt, avgift för trafikförsäkring och avgifter för oriktig parkering m.m. trots att fordonet i fråga är registrerat på barnet. Vad gäller barns skulder på grund av brott gör utredningen bedömningen att skadeståndslagens bestämmelser om jämkning av underårigas skadeståndsskyldighet är tillfredsställande. Beträffande barns skatteskulder gör utredningen bedömningen att frågan huruvida preliminärbeskattning av kapitalvinst vid försäljning av värdepapper skall göras direkt vid försäljningen av värdepapperet bör utredas ytterligare. – Utredningsbetänkandet kommer att bli föremål för remissbehandling.

Utskottets ställningstagande

Enligt utskottets mening är de aktuella motionsspörsmålen angelägna och lagstiftningen måste oundgängligen skydda barn från att utnyttjas ekonomiskt och hamna i skuldfällor. Utskottet välkomnar de ovan redovisade förordningsändringarna. Härigenom får överförmyndarna bättre förutsättningar för sin tillsyn. Enligt utskottet är det särskilt tillfredsställande att

kronofogdemyndigheternas underrättelseskyldighet inte begränsats till for-donsrelaterade skulder utan att den omfattar alla typer av skulder. Utred-ningen om förmyndare, gode män och förvaltare har i sitt betänkande övervägt olika frågor om barns skuldsättning och, såvitt gäller barns for-donsrelaterade skulder, lämnat förslag om en brukarregistrering. Utskottet kan inte finna annat än att utredningsförslagen är i överensstämmelse med intentionen i förevarande motioner. Som tidigare redovisats kommer utred-ningsbetänkandet att bli föremål för vidare beredning inom Regeringskansliet. Utskottet utgår från att regeringen inom ramen för detta arbete gör en heltäckande översyn av problematiken med skuldsatta barn.

Med det anförda anser utskottet att det inte finns anledning att nu före-slå någon åtgärd från riksdagen med anledning av motionerna. Riksdagen bör således avslå motionerna L215, L277 yrkande 5, L343, L349, L366 och L378. Utskottet kommer dock att med stort intresse följa den fortsatta beredningen av utredningsbetänkandet.

Underårigas möjligheter att driva rörelse

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om underårigas möjligheter att driva rörelse.

Bakgrund

Regler om underårigs omyndighet finns i 9 kap. föräldrabalken. Den som är under 18 år (underårig) är omyndig och får inte själv råda över sin egen-dom eller åta sig förbindelser i vidare mån än vad som följer av vad som skall gälla på grund av villkor eller andra bestämmelser (1 §).

Enligt 13 kap. 13 § första stycket föräldrabalken får föräldrar inte låta den som är under sexton år att driva rörelse. Av andra stycket följer att om den omyndige har fyllt sexton år får föräldrarna endast med överförmynda-rens samtycke låta honom eller henne driva en rörelse som medför bokfö-ringsskyldighet enligt bokföringslagen (1999:1078). Utan överförmynda-rens samtycke får föräldrarna inte själva driva en sådan rörelse för den omyndiges räkning. Samtycke får lämnas endast om den omyndiges ekono-miska och personliga förhållanden är sådana att det med beaktande av rörelsens art är lämpligt att samtycke ges. Om en omyndig har tillstånd att driva en rörelse, får han ingå de rättshandlingar som faller inom området för rörelsen. Vissa undantag finns dock. Den omyndige får inte ens inom ramen för rörelsen utan överförmyndarens samtycke förfoga över fast egen-dom eller tomträtt.

Motionen

Jeppe Johnsson och Maud Ekendahl (båda m) anför i motion L280 att Sverige måste få fler unga företagare som är villiga att ta över befintliga företag och starta nya. Det är viktigt att göra det enklare för unga att starta och driva företag. Motionärerna anser därför att kravet i föräldrabalken på överförmyndarens samtycke till att en underårig driver rörelse bör tas bort. I motionen begärs ett tillkännagivande med detta innehåll.

Utskottets ställningstagande

Utskottet vill erinra om att de begränsningar som ställs upp i föräldrabalken för underårigas möjligheter att driva rörelse tillkommit för att skydda den underårige, och utskottet kan inte finna annat än att nuvarande ordning är ändamålsenlig utifrån ett barnperspektiv.

I sammanhanget bör vidare pekas på att regeringen i proposition 2004/05:2 Makt att bestämma – rätt till välfärd redovisat olika insatser för ökat entreprenörskap och företagande bland ungdomar. Riksdagen har inte haft något att erinra mot regeringens förslag (bet. 2004/05:KrU2, rskr. 94). Vidare kan nämnas att Verket för näringslivsutveckling (NUTEK) fått i uppdrag av regeringen att genomföra ett treårigt nationellt program för att öka intresset för entreprenörskap bland ungdomar. Första året, år 2005, anslås 45 miljoner kronor.

Med det anförda föreslår utskottet att riksdagen avslår motion L280.

Myndighetsåldern

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår en motion om myndighetsåldern. Utskottet hänvisar till tidigare ställningstagande från riksdagens sida. Jämför särskilt yttrande 14 (v).

Motionen

I motion L319 begär Helena Frisk och Ann-Kristine Johansson (båda s) ett tillkännagivande om att myndighetsåldern skall följa kalenderåret i stället för födelsedatumet. Enligt motionärerna bör lagen ändras så att alla ungdomar i en och samma årskull blir myndiga det kalenderår de fyller 18 år.

Utskottets ställningstagande

Ett liknande motionsyrkande har avstyrkts av utskottet vid ett flertal tillfällen, senast våren 2004 i sitt av riksdagen godkända betänkande 2003/04:LU11.

Utskottet är liksom tidigare inte berett att förordna någon ändring i föräldrabalkens regler om myndighetsåldern och föreslår därför att motion L319 avslås.

I sammanhanget bör nämnas att regeringen i januari 2002 har tillkallat en parlamentarisk kommitté med uppdrag att utreda en sammanhållen diskrimineringslagstiftning (dir. 2002:11 och 2003:69). Kommittén skall behandla frågor om bl.a. diskriminering på grund av ålder. Kommittén skall redovisa sitt uppdrag senast den 1 juli 2005.

Talerätt i mål om hävande av faderskap

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden som gäller talerätt i mål om hävande av faderskap. Utskottet hänvisar till tidigare ställningstaganden från riksdagens sida. Jämför reservation 13 (m, fp, kd, c).

Motionerna

I motion L205 föreslår Marietta de Pourbaix-Lundin (m) ett tillkännagivande om att såväl efterlevande maka som mannens arvingar bör ha talerätt i mål om hävande av faderskap.

Mia Franzén m.fl. (fp) begär i motion L293 att regeringen låter utreda frågan om talerätt i mål om faderskap (yrkande 12).

Yvonne Andersson m.fl. (kd, m, c, mp) förordar i motion L350 ett tillkännagivande om en översyn av rättsläget och praxis rörande talerätt vid hävande av faderskap.

Utskottets ställningstagande

Utskottet har vid flera tidigare tillfällen behandlat motionsyrkanden med samma innebörd som de nu aktuella. När frågan behandlades av utskottet våren 1998 hade utskottet, i sitt av riksdagen godkända betänkande 1997/98: LU10, inte någon annan uppfattning än motionärerna vad gäller vikten av att ingen felaktigt förklaras vara far. Utskottet anförde bl.a. att det givetvis ligger i såväl mödrars som barns intresse att faderskap blir riktigt fastställda. När det gäller hävande av faderskap anförde utskottet att reglerna generellt sett måste bygga på tillfredsställande avvägningar mellan de olika intressen som gör sig gällande och att bestämmelserna i hög grad bör präglas av hänsynen till barnets bästa.

Utskottet ansåg vidare att de motiv som ligger till grund för nuvarande regler alltså har giltighet och att några vägande skäl för att utvidga talerätten för mannens änka och arvingar enligt utskottets mening inte hade framkommit. Därutöver anförde utskottet att en utvidgning av talerätten för änkan och arvingarna inte torde kunna motiveras utifrån principen om barnets bästa.

Därefter har utskottet vid ett flertal tillfällen, senast våren 2004, med hänvisning till utskottets tidigare ställningstaganden i saken avstyrkt motionsyrkanden med samma inriktning som de nu aktuella (bet. 1999/2000:LU15, 2001/02:LU15, 2001/02:LU9, 2002/03:LU10 och 2003/04:LU11).

När nu utskottet än en gång har att pröva frågor om talerätt i mål om hävande av faderskap vidhåller utskottet alltjämt sina tidigare ställningstaganden. Utskottet anser således inte heller nu att det finns skäl att utvidga möjligheterna för arvingar att väcka talan om hävande av faderskap. Riksdagen bör därför avslå motionerna L205, L293 yrkande 12 och L350.

Utredningar om faderskap

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden som behandlar utredningar om faderskap. Utskottet hänvisar till tidigare ställningstaganden från riksdagens sida. Jämför reservation 14 (v) och särskilt yttrande 15 (fp).

Motionen

Tasso Stafilidis (v) begär i motion L223 att regeringen lägger fram förslag som innebär att fastställandet av faderskap när föräldrarna inte är gifta förenklas. Enligt motionärerna bör föräldrarna redan på sjukhuset eller i samband med de första kontakterna med Försäkringskassan kunna under-teckna en försäkran om faderskap. Ytterligare ett alternativ kan vara att föräldrarna gemensamt anmäler faderskapet till folkbokföringsregistret.

Utskottets ställningstagande

Utskottet har vid flera tidigare tillfällen, senast våren 2004, avstyrkt motioner liknande den nu aktuella och därvid konstaterat att den nuvarande ordningen ger betryggande garantier för att det verkligen är den biologiske fadern och inte någon annan som fastställs som far till ett barn (se bl.a. bet. 1988/89:LU33, 1990/91:LU13, 1992/93:LU22, 2001/02:LU9 och 2003/04:LU11). Riksdagen har vid samtliga tillfällen följt utskottet.

Utskottet anser inte att det finns skäl för riksdagen att frångå sitt tidigare ställningstagande, och utskottet föreslår således att riksdagen avslår motion L223.

Adoption

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden som gäller adoptionslagstiftningen. Utskottet hänvisar bl.a. till tidigare ställningstaganden från riksdagens sida. Jämför reservationerna 15 (m), 16 (fp), 17 (v) och 18 (c).

Bakgrund

Bestämmelser om adoption finns i 4 kap. föräldrabalken. En adoption innebär att barnet i rättsligt hänseende betraktas som adoptantens barn och inte som barn till sina biologiska föräldrar. Genom adoptionen övergår vårdnaden om barnet och skyldigheten att försörja det till adoptanten. Beslut om tillstånd till adoption fattas av allmän domstol. Endast makar och registrerade partner får adoptera gemensamt.

En i utlandet beslutad adoption är i många fall gällande i Sverige utan att ytterligare beslut behöver fattas. Enligt 3 § lagen (1971:796) om internationella rättsförhållanden rörande adoption är beslut om adoption som fattats i främmande stat gällande här i landet om adoptanten eller adoptanterna var medborgare eller hade hemvist i den främmande staten. Adoptioner beslutade i ett land som anslutit sig till Haagkonventionen om skydd av barn och samarbete vid internationella adoptioner gäller i Sverige utan ytterligare beslut. Enligt förordningen (1931:429) om internationella rättsförhållanden rörande äktenskap, adoption och förmynderskap är ett adoptionsbeslut som meddelats i något av de nordiska länderna gällande i Sverige utan ytterligare beslut om adoptanten är nordisk medborgare med hemvist i en nordisk stat och adoptivbarnet är nordisk medborgare.

När en underårige med hemvist utomlands skall adopteras av någon eller några med hemvist i Sverige gäller lagen (1997:192) om internationell adoptionsförmedling. Den eller de som vill adoptera ett barn från utlandet skall anlita en sammanslutning som har godkänts av Myndigheten för internationella adoptionsfrågor. I en del fall godkänner Myndigheten för internationella adoptionsfrågor att ett utländskt adoptionsbeslut skall gälla här. När ett utländskt adoptionsbeslut inte har samma rättsverkningar som i Sverige, t.ex. när adoptionen kan hävas, fullföljs förfarandet normalt med ett adoptionsbeslut av domstol i Sverige. Ett sådant beslut behövs också om det inte fattats något beslut om adoption i ursprungslandet.

Motionerna

I motion L230 påpekar Margareta Pålsson och Tobias Billström (båda m) att för att få adoptera krävs bl.a. genomgripande undersökningar från socialtjänsten. När tillstånd att adoptera slutligen ges har processen ofta pågått under flera år. För många föräldrar kvarstår ytterligare en prövning innan adoptionen slutligen godkänns. Det är den prövning som tingsrätten gör

sedan barnet kommit till Sverige. Enligt motionärerna är det orimligt att det tar så lång tid för en adoption att bli klar. I motionen begärs ett tillkännagivande i enlighet härmed.

Tasso Stafilidis begär i motion L300 att regeringen lägger fram förslag som innebär en skyldighet för föräldrarna till ett adopterat barn att upplysa barnet om dess ursprung (yrkande 1).

Mia Franzén m.fl. (fp) föreslår i motion L293 ett tillkännagivande om att regeringen bör se över gällande adoptionslagstiftning (yrkande 13).

I motion L334 begär Kerstin Lundgren och Rigmor Stenmark (båda c) att regeringen skall lägga fram förslag till ändringar i föräldrabalken som innebär att sammanboende tillåts adoptera på samma villkor som äkta makar och registrerade partner.

Utskottets ställningstagande

Inledningsvis vill utskottet erinra om att riksdagen hösten 2004 beslutat ändringar i bl.a. lagen (1997:192) om internationell adoptionsförmedling i syfte att stärka barnets rätt i adoptionsprocessen. Lagändringarna har trätt i kraft den 1 januari 2005 (prop. 2003/04:131, bet. SoU3, rskr. 10).

Vad först gäller motion L230 kan utskottet ha en viss förståelse för att blivande adoptionsföräldrar i de fall en internationell adoption måste föregås av ett domstolsbeslut kan uppleva adoptionsprocessen som väl lång. Gällande ordning har emellertid tillkommit i syfte att skydda såväl barnet som adoptivföräldrarna mot att adoptionen i efterhand kan hävas. Mot denna bakgrund är utskottet inte berett att föreslå någon åtgärd från riksdagen med anledning av motion L230, varför den bör avslås.

Beträffande frågan i motion L300 om att i föräldrabalken införa en bestämmelse som ålägger adoptivföräldrarna att upplysa ett adopterat barn om sitt ursprung kan utskottet konstatera att frågan övervägts i departementspromemorian (Ds 2001:53) Föräldrars samtycke till adoption m.m. I departementspromemorian föreslås att en sådan bestämmelse bör införas. Vidare bör nämnas att regeringen i proposition 2003/04:131 Internationella adoptionsfrågor gör bedömningen att det är angeläget att socialtjänsten och adoptionssammanslutningarna bistår adopterade i frågor som rör uppgifter om deras ursprung. I propositionen redovisas även att frågan om att i föräldrabalken införa en bestämmelse som ålägger adoptivföräldrarna att informera barnet om att det är adopterat bereds inom Regeringskansliet.

Enligt utskottets mening bör resultatet av den pågående beredningen av frågan inom Regeringskansliet avvaktas. Motion L300 bör således avslås.

Vad slutligen gäller övriga motioner har utskottet senast våren 2004 behandlat liknande motionsyrkanden i betänkande 2003/04:LU11. Utskottet hänvisade till att utskottet tidigare inte motsatt sig en genomlysning av adoptionsinstitutet utifrån de synpunkter som framfördes i de då aktuella motionerna, men att resultatet av en aviserad uppföljning av den nya lagstiftningen om partnerskap och adoption borde avvaktas innan ställning togs

till omfattningen och djupet av den mera allmänna översynen som motionärerna önskar få till stånd (prop. 2001/02:123, bet. LU27). Motionerna avstyrktes. Riksdagen följde utskottet.

Statens nämnd för internationella adoptionsfrågor, numera Myndigheten för internationella adoptionsfrågor, fick i sitt regleringsbrev för budgetåret 2003 i uppdrag att kontinuerligt följa effekterna av den nya lagstiftningen om partnerskap och adoption och att senast den 1 februari 2004 lämna en första rapport till regeringen om ursprungsländernas reaktioner och utvecklingen när det gäller adoptionsverksamheten. Myndigheten har den 29 januari 2004 överlämnat en första rapport till regeringen om effekter av den nya lagstiftningen.

Utskottet anser alltjämt att resultatet av det arbete som regeringen aviserade våren 2002 bör avvaktas innan ställning tas till omfattningen och djupet av den mera allmänna översyn av adoptionslagstiftningen som enligt motionärernas uppfattning bör göras. Mot denna bakgrund anser utskottet att det inte finns skäl att nu föreslå någon åtgärd från riksdagen med anledning av motionerna. Riksdagen bör således avslå motionerna L293 yrkande 13 och L334.

Assisterad befruktning

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden som rör olika frågor om assisterad befruktning. Utskottet hänvisar till pågående beredningsarbete. Jämför reservationerna 19 (m, fp, c), 20 (v) och 21 (kd).

Bakgrund

Assisterad befruktning är ett samlingsnamn för de olika behandlingsmetoder som finns att sammanföra spermier och ägg i syfte att hjälpa par att få barn. Assisterad befruktning kan utföras i form av insemination av spermier i en kvinnas kropp eller in vitro-fertilisering, dvs. provrörsbefruktning.

Befruktningar enligt lagen (1984:1140) om insemination och lagen (1988:711) om befruktning utanför kroppen får bara utföras om kvinnan är gift eller sambo med en man. Det krävs skriftligt samtycke av mannen. En insemination får ske med sperma antingen från kvinnans make eller sambo eller från en spermagivare (givarinsemination). Givarinsemination kan bli aktuell t.ex. när mannens sädesceller är av sådan kvalitet att befruktning är osannolik. Givarinsemination får utföras endast vid offentligt finansierade sjukhus under överinseende av en läkare med specialistkompetens i gynekologi och obstetrik. Det finns alltså inga möjligheter för privata vårdgivare att utföra sådana åtgärder. Vid befruktning utanför kroppen kan det ägg som befruktas vara kvinnans eget eller komma från en annan kvinna (äggdonation). Om ägget är kvinnans eget, får det befruktas av en givares

spermier. Både ägg och spermier får inte komma från givare. Befruktning av ägg från en kvinna i vars kropp ägget skall införas med spermier från kvinnans make eller sambo får inte utföras utan Socialstyrelsens tillstånd annat än vid offentligt finansierade sjukhus. Befruktning utanför kroppen där ägg eller spermier kommer från en givare får endast göras vid universitetssjukhus.

Före en sperma- eller äggdonation skall den behandlande läkaren pröva om det är lämpligt att donationen sker med hänsyn till parets medicinska, psykologiska och sociala förhållanden. Befruktningen får utföras bara när det kan antas att barnet kommer att växa upp under goda förhållanden. Läkaren väljer ägg eller sperma från en lämplig givare. Uppgifterna om givaren antecknas i en särskild journal, som skall bevaras i minst 70 år.

Ett barn som har kommit till genom assisterad befruktning har rätt att, om det har uppnått tillräcklig mognad, få del av de uppgifter om givaren som har antecknats i journalen. Socialnämnden är skyldig att på begäran biträda barnet med att skaffa fram dessa uppgifter. Det är bara barnet som kan få ut uppgifterna om givaren. Även om barnet är under 18 år, får uppgifterna alltså inte lämnas ut på begäran av vårdnadshavarna. Socialnämnden kan dock få ut uppgifterna om barnet har vänt sig till nämnden för att få hjälp. Det blir i ett sådant fall socialnämndens sak att bedöma det underåriga barnets mognad.

Motionerna

Lars Leijonborg m.fl. (fp) begär i motion L295 att kvinnor i samkönade relationer skall få tillgång till assisterad befruktning vid allmänt sjukhus (yrkande 4). Liknande krav framställs i motion U257 av Lars Ohly m.fl. (v) (yrkande 21), L234 av Tobias Billström och Lars Lindblad (båda m), L266 av Tasso Stafildis m.fl. (v) (yrkande 1) och So604 av Kenneth Johansson m.fl. (c) (yrkande 4). I motion L362 begär Tasso Stafildis m.fl. (v, fp, c, mp) att regeringen lägger fram förslag till lagstiftning om assisterad befruktning för lesbiska och bisexuella kvinnor (yrkande 1).

I motion L266 yrkar Tasso Stafildis m.fl. (v) att regeringen lägger fram förslag till lagstiftning som innebär att en moderskapspresumtion skall gälla i de fall där en lesbisk kvinna som lever i registrerat partnerskap genomgår assisterad befruktning såväl vid allmänt sjukhus (yrkande 2) som utanför allmänt sjukhus (yrkande 3). Därutöver yrkar motionärerna att regeringen skall lägga fram förslag till lagstiftning som innebär att en kvinna som är sambo med den kvinna som genomgår assisterad befruktning vid eller utanför allmänt sjukhus får möjlighet att bekräfta moderskapet till barnet (yrkande 4). Enligt motionärerna bör regeringen också lägga fram lagstiftning som innebär att ett par får en uttrycklig rätt att välja en donator för assisterad befruktning (yrkande 5), att den man som donerat sin sperma för assisterad befruktning av en kvinna får möjlighet att bekräfta faderskapet

till barnet (yrkande 6) samt att lesbiska kvinnor får rätt till vård inom samma prioriteringsgrupp som heterosexuella kvinnor vid behandling av ofrivillig barnlöshet (yrkande 7).

Tasso Stafilidis m.fl. (v) begär i motion L300 att regeringen skall lägga fram förslag till en lagstiftning som innebär en skyldighet för föräldrarna till ett barn som tillkommit genom assisterad befruktning att upplysa barnet om dess ursprung (yrkande 2). Ulrika Karlsson (m) anser i motion L320 att lagstiftningen bör ändras så att lesbiska kvinnor får möjlighet att prövas för insemination på svenska sjukhus och att ta emot donerade ägg. I motionen yrkas ett tillkännagivande med detta innehåll. Tasso Stafilidis m.fl. (v) föreslår i motion So521 att regeringen bör tillsätta en utredning med uppdrag att se över lagen (1988:711) om befruktning utanför kroppen och annan relevant lagstiftning i syfte att ge lesbiska kvinnor möjlighet att få tillgång till behandling med donerade ägg (yrkande 1).

Utskottets ställningstagande

Frågan om lesbiska par bör få tillgång till assisterad befruktning är för närvarande föremål för överväganden inom Regeringskansliet. Enligt vad utskottet erfarit från Regeringskansliet är en proposition planerad att avlämnas till riksdagen under våren 2005.

Enligt utskottets mening bör resultatet av det pågående beredningsarbetet inte föregripas genom någon åtgärd från riksdagen. Riksdagen bör således avslå motionerna L234, L266 yrkandena 1–7, L295 yrkande 4, L300 yrkande 2, L320, L362 yrkande 1, U257 yrkande 21, So521 yrkande 1 och So604 yrkande 4.

Reservationer

1. Hänsynen till barnets bästa, punkt 1 (fp)

av Martin Andreasson (fp) och Mia Franzén (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om hänsynen till barnets bästa. Därmed bifaller riksdagen motion 2004/05:L293 yrkandena 3–5 och 10, bifaller delvis motionerna 2004/05:L253, 2004/05:L264 och 2004/05:L364 samt avslår motion 2004/05:A321 yrkande 9.

Ställningstagande

Liksom motionärerna i motion L293 anser vi att det vore önskvärt med en tydligare lagstiftning beträffande vad som skall anses vara till barnets bästa. Det är dock av stor vikt att denna lagstiftning inte blir så specifik att den äventyrar en individuell lösning för varje barn eller blir så generell att den blir meningslös och svårtolkad. Enligt vår mening finns det anledning att pröva behovet av en särskild barnbalk som kan säkerställa att FN:s barnkonvention efterlevs på ett mer naturligt sätt i den svenska myndighetsutövningen. Vidare anser vi att det är nödvändigt att den förälder som barnet varaktigt bor med ensam kan fatta beslut i frågor som har betydelse för omvårdnaden om barnet. Föräldrarnas oenighet får inte hindra att för barnet nödvändiga åtgärder kommer till stånd. Det får ankomma på regeringen att utforma erforderliga lagförslag.

Vad som anförts ovan bör riksdagen, med bifall till motion L293 yrkandena 3–5 och 10, delvis bifall till motionerna L253, L264 och L364 samt med avslag på motion A321 yrkande 9, som sin mening ge regeringen till känna.

2. Hänsynen till barnets bästa, punkt 1 (v)

av Tasso Stafilidis (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om hänsynen till barnets bästa. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2004/05:L264 och 2004/05:L293 yrkande 4, bifaller delvis motion 2004/05:L253 och avslår motionerna 2004/05:L293 yrkandena 3, 5 och 10, 2004/05:L364 och 2004/05:A321 yrkande 9.

Ställningstagande

Jag anser liksom motionärerna bakom motion L264 och L293 yrkande 4 att det nu är hög tid att införa en barnbalk. Trots det lagstiftningsarbete som har bedrivits under de senaste decennierna saknas alltså ett samlat regelsystem där barnets rätt står i fokus. I stället sätter lagstiftningen fortfarande föräldrarätten främst, vilket redan framgår av namnet på det centrala regelverket på området, föräldrabalken. I likhet med motionärerna anser jag att all relevant lagstiftning som rör barn skall samlas i en särskild barnbalk där barnets rätt sätts främst. Mot denna bakgrund anser jag att regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag om införande av en barnbalk.

Vad som anförts ovan bör riksdagen, med bifall till motionerna L264 och L293 yrkande 4, med delvis bifall till motion L253 samt med avslag på motionerna L293 yrkandena 3, 5 och 10, L364 och A321 yrkande 9, som sin mening ge regeringen till känna.

3. Fler än två vårdnadshavare, punkt 4 (v)

av Tasso Stafilidis (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om fler än två vårdnadshavare. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2004/05:L272, 2004/05:L276, 2004/05:L362 yrkande 2 och 2004/05:U257 yrkande 22.

Ställningstagande

I samkönade relationer är det inte ovanligt att ett lesbiskt par får barn ihop med ett bögpar. I dag finns inga regler om det juridiska förhållandet mellan barnet och styvföräldern. Detta förhållande blir särskilt tydligt om den ena av parterna dör. Mot denna bakgrund är jag av den uppfattningen att det bör införas en i lag reglerad möjlighet för ett barn att ha fler än två vårdnadshavare. Liksom motionärerna i motionerna L272, L276, L362 och U257 anser jag att regeringen bör analysera denna problematik och återkomma till riksdagen med ett lagförslag.

Vad som anförts ovan bör riksdagen, med bifall till motionerna L272, L276, L362 yrkande 2 och U257 yrkande 22, som sin mening ge regeringen till känna.

4. Umgänge, punkt 5 (fp)

av Martin Andreasson (fp) och Mia Franzén (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om umgänge. Därmed bifaller riksdagen motion 2004/05:L293 yrkande 2 och avslår motionerna 2004/05:L202 och 2004/05:L369 yrkandena 1 och 2.

Ställningstagande

Vi anser liksom motionärerna i motion L293 att alternativa umgängesformer inte används i tillräcklig utsträckning. Dagtidsumgänge och andra flexibla umgängesformer bör, enligt vår uppfattning, kunna användas i betydligt större utsträckning. Det är av stor vikt att en individuell prövning görs av vad som är bäst för barnet med hänsyn till bl.a. barnets ålder och utvecklingsgrad. Det får ankomma på regeringen att utarbeta erforderliga lagförslag.

Vad som anförts ovan bör riksdagen, med bifall till motion L293 yrkande 2 samt med avslag på motionerna L202 och L369 yrkandena 1 och 2, som sin mening ge regeringen till känna.

5. Talerätt i mål om umgänge, punkt 6 (fp)

av Martin Andreasson (fp) och Mia Franzén (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om talerätt i mål om umgänge. Därmed bifaller riksdagen motion 2004/05:L293 yrkande 8 och avslår motion 2004/05:L328.

Ställningstagande

Vi anser det klokt att så många konflikter som möjligt rörande umgänge med barn får sin lösning utan domstolars inblandning. Dock anser vi, liksom motionärerna i motion L293, att det bör införas en möjlighet för socialnämnden att väcka talan vid domstol om att en mellan föräldrarna överenskommen umgängesrätt är skadlig för barnet. Det får ankomma på regeringen att utarbeta erforderliga lagförslag.

Vad som anförts ovan bör riksdagen, med bifall till motion L293 yrkande 8 och med avslag på motion L328, som sin mening ge regeringen till känna.

6. Underhållsbidrag, punkt 7 (fp)

av Martin Andreasson (fp) och Mia Franzén (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om underhållsbidrag. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2004/05:L293 yrkande 11 och 2004/05:Sf364 yrkande 5 och avslår motion 2004/05:Sf364 yrkandena 2–4.

Ställningstagande

Enligt vår mening bör regeringen utreda frågan om underhållsbidrag vid växelvis boende. Liksom motionärerna i motionerna L293 och Sf364 anser vi att man kan ifrågasätta principen att underhållsbidrag inte utgår vid växelvis boende. Det får ankomma på regeringen att ta erforderliga initiativ.

Vad som anförts ovan bör riksdagen, med bifall till motionerna L293 yrkande 11 och Sf364 yrkande 5 samt med avslag på motion Sf364 yrkandena 2–4, som sin mening ge regeringen till känna.

7. Samarbetssamtal, punkt 8 (fp)

av Martin Andreasson (fp) och Mia Franzén (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om samarbetssamtal. Därmed bifaller riksdagen motion 2004/05:L293 yrkande 9 och bifaller delvis motion 2004/05:Sf363 yrkandena 10 och 11.

Ställningstagande

Vi anser att om ett barns föräldrar eller andra närstående inte kan komma överens i olika frågor som rör barnet medför detta en svår konfliktsituation för barnet. Att dra dessa konflikter till domstol gör processen långdragen och psykiskt påfrestande för alla parter. Enligt vår mening bör regeringen därför utreda möjligheterna att erbjuda konflikthanteringsstöd eller samtal med en utomstående i syfte att värna barnens rätt till respektfulla relationer med sina närstående. En sådan möjlighet bör även kunna erbjudas andra än barnets föräldrar. Det får ankomma på regeringen att ta erforderliga initiativ.

Vad som anförts ovan bör riksdagen, med bifall till motion L293 yrkande 9 samt med delvis bifall till motion Sf363 yrkandena 10 och 11, som sin mening ge regeringen till känna.

8. Samarbetsamtal, punkt 8 (kd)

av Yvonne Andersson (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om samarbetsamtal. Därmed bifaller riksdagen motion 2004/05:Sf363 yrkandena 10 och 11 samt bifaller delvis motion 2004/05:L293 yrkande 9.

Ställningstagande

Vid en skilsmässa eller separation där föräldrarna inte kan komma överens måste familjen snabbt erbjudas hjälp att lösa sina samarbetsproblem. Med barnets bästa för ögonen anser jag, liksom motionärerna i motion Sf363, att regeringen bör ta initiativ till åtgärder i syfte att ge information om hur separerade föräldrar kan informeras och stödjas så att barnets behov får styra hur umgänget utformas. I samband med detta bör de samarbetsamtal som nu erbjuds föräldrarna utvärderas. Vidare anser jag att samarbetsamtal bör vara obligatoriska för att undvika långdragna processer och upptrappade konflikter. Det får ankomma på regeringen att ta erforderliga initiativ.

Vad som anförts ovan bör riksdagen, med bifall till motion Sf363 yrkandena 10 och 11 samt med delvis bifall till motion L293 yrkande 9, som sin mening ge regeringen till känna.

9. Juridiskt biträde för barn, punkt 9 (fp, v)

av Tasso Stafilidis (v), Martin Andreasson (fp) och Mia Franzén (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 9 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om juridiskt biträde för barn. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2004/05:L249, 2004/05:L293 yrkande 7, 2004/05:L303 och 2004/05:L377.

Ställningstagande

Enligt vår uppfattning har barn rätt till båda sina föräldrar. När föräldrarna brister finns det ingen som bevakar denna barnets rätt. I praktiken har det visat sig att respektive förälders ombud ser huvudsakligen enbart till den egna klientens, den vuxnes, intressen utan särskild hänsyn till barnets hela situation. Mot denna bakgrund anser vi att barn i mål om vårdnad, boende och umgänge skall ha rätt till ett eget offentligt biträde. Det får ankomma på regeringen att utarbeta erforderliga lagförslag.

Vad som anförts ovan bör riksdagen, med bifall till motionerna L249, L293 yrkande 7, L303 och L377, som sin mening ge regeringen till känna.

10. Åtgärder för att undvika tvister, punkt 11 (fp)

av Martin Andreasson (fp) och Mia Franzén (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 11 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om åtgärder för att undvika tvister. Därmed bifaller riksdagen motion 2004/05:L293 yrkande 6.

Ställningstagande

Liksom motionärerna i motion L293 anser vi att det måste ligga i alla parter intresse att färre tvister om vårdnad och därmed sammanhängande frågor avgörs i domstol. För att prövning i domstol skall kunna komma i fråga bör, enligt vår mening, andra vägar till konfliktlösning vara prövade. Det finns anledning att överväga möjligheten att kräva t.ex. samarbetsförsök innan en umgängestvist skall kunna behandlas i domstol. Det får ankomma på regeringen att ta erforderliga initiativ.

Vad som anförts ovan bör riksdagen, med bifall till motion L293 yrkande 6, som sin mening ge regeringen till känna.

11. Könneutrala författningar, punkt 13 (fp, v)

av Tasso Stafilidis (v), Martin Andreasson (fp) och Mia Franzén (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 13 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om könneutrala författningar. Därmed bifaller riksdagen motion 2004/05:L227.

Ställningstagande

Vi anser, liksom motionärerna i motion L227, att alla författningar som innehåller begreppen mor och far bör ändras på så sätt att mor och far byts ut mot ordet förälder. Lagstiftningen måste, enligt vår mening, utgå från könsneutralitet och således ta fasta på att föräldrar numera kan bestå av två mammor eller två pappor. Begreppet förälder blir därigenom mer informativt och lättbegripligt för lagrummens adressater. Riksdagen bör mot bakgrund av det anförda begära att regeringen lägger fram förslag till sådana lagändringar.

Vad som anförts ovan bör riksdagen, med bifall till motion L227, som sin mening ge regeringen till känna.

12. Förmyndare och god man m.m., punkt 14 (c)

av Viviann Gerdin (c).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 14 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om förmyndare och god man. Därmed bifaller riksdagen motion 2004/05:L376, bifaller delvis motion 2004/05:L211 och avslår motionerna 2004/05:L344, 2004/05:L356, 2004/05:L361 yrkandena 1–3, 2004/05:L391 och 2004/05:L392.

Ställningstagande

Liksom motionärerna bakom motion L376 är jag kritisk till de nuvarande bestämmelserna om den enskildes skyldighet att betala sin ställföreträdare arvode. Enligt min uppfattning måste inkomstgränsen i föräldrabalken höjas. Det får ankomma på regeringen att återkomma till riksdagen med förslag på erforderliga lagändringar.

Vad som anförts ovan bör riksdagen, med bifall till motion L376 och med delvis bifall till motion L211 samt med avslag på motionerna L344, L356, L361 yrkandena 1–3, L391 och L392, som sin mening ge regeringen till känna.

13. Talerätt i mål om hävande av faderskap, punkt 18 (m, fp, kd, c)

av Inger René (m), Yvonne Andersson (kd), Bertil Kjellberg (m), Martin Andreasson (fp), Viviann Gerdin (c), Henrik von Sydow (m) och Mia Franzén (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 18 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om talerätt i mål om hävande av faderskap. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2004/05:L205, 2004/05:L293 yrkande 12 och 2004/05:L350.

Ställningstagande

Vi delar motionärernas uppfattning vad gäller vikten av att ingen felaktigt förklaras vara far till ett barn. Att faderskapet blir riktigt fastställt måste givetvis anses ligga i såväl barnets som moderns och den utpekade faderns intresse. Vad först gäller den situationen att faderskapet följer av faderskapspresumtionen kan vi konstatera att nuvarande lagstiftning i fråga om talerätt för en avliden mans maka och arvingar bygger på avvägningar mellan de olika intressen som gör sig gällande. Några motsvarande avvägningar har inte skett när det gäller talerätt för mannens änka och arvingar vid ogiltigförklaring av faderskapsbekräftelse. Vi anser att det är otillfredsställande att det inte finns några klara regler i fråga om talerätten i sådana fall. Vad härefter angår talerätten i fråga om faderskap som har fastställts genom dom måste rättsläget betraktas som oklart. Särskilt mot bakgrund av att det på senare år vuxit fram nya former av familjebildningar framstår nuvarande inskränkningar i talerätten som en brist.

Sammanfattningsvis anser vi att motionsspörsmålen bör bli föremål för en förutsättningslös utredning där olika aspekter på problemen och de olika intressen som gör sig gällande blir noggrant genomlysta. Det får ankomma på regeringen att tillkalla en sådan utredning.

Vad som anförts ovan bör riksdagen, med bifall till motionerna L205, L293 yrkande 12 och L350, som sin mening ge regeringen till känna.

14. Utredningar om faderskap, punkt 19 (v)

av Tasso Stafilidis (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 19 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om utredningar om faderskap. Därmed bifaller riksdagen motion 2004/05:L223.

Ställningstagande

Liksom motionärerna bakom motion L223 anser jag att fastställandet av faderskap när föräldrarna är ogifta måste förenklas. Det måste, enligt min mening, införas nya rutiner. Jag anser att föräldrarna redan på sjukhuset eller i samband med de första kontakterna med försäkringskassan gemensamt skall kunna underteckna en försäkran med uppgivande om föräldraskap. Ett annat alternativ kan vara att föräldrarna gemensamt kan anmäla faderskapet till folkbokföringsregistret. Det får ankomma på regeringen att ta erforderliga initiativ i enlighet med det anförda.

Vad som anförts ovan bör riksdagen, med bifall till motion L223, som sin mening ge regeringen till känna.

15. Adoption, punkt 20 (m)

av Inger René (m), Bertil Kjellberg (m) och Henrik von Sydow (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 20 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om adoption. Därmed bifaller riksdagen motion 2004/05:L230 och avslår motionerna 2004/05:L293 yrkande 13, 2004/05:L300 yrkande 1 och 2004/05:L334.

Ställningstagande

För att få adoptera krävs bl.a. genomgripande undersökningar från socialtjänsten. När tillstånd att adoptera slutligen ges har processen ofta pågått under flera år. För många föräldrar kvarstår ytterligare en prövning innan adoptionen slutligen godkänns. Det är den prövning som tingsrätten gör sedan barnet kommit till Sverige. Liksom motionärerna bakom motion L230 anser vi att det är orimligt att det tar så lång tid för en adoption att bli klar. Vi anser att hela adoptionslagstiftningen är i stort behov av en översyn. Det får ankomma på regeringen att ta erforderliga initiativ.

Vad som anförts ovan bör riksdagen, med bifall till motion L230 samt med avslag på motionerna L293 yrkande 13, L300 yrkande 1 och L334, som sin mening ge regeringen till känna.

16. Adoption, punkt 20 (fp)

av Martin Andreasson (fp) och Mia Franzén (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 20 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om adoption. Därmed bifaller riksdagen motion 2004/05:L293 yrkande 13 och avslår motionerna 2004/05:L230, 2004/05:L300 yrkande 1 och 2004/05:L334.

Ställningstagande

Enligt vår mening är dagens adoptionsregler skrivna för en annan tid och ett annat system. År 1989 presenterade Förmynderskapsutredningen sitt slutbetänkande med förslag till en revision av adoptionslagstiftningen. Sedan dess har inget hänt. I utredningsbetänkandet, (SOU 2001:10) Barn i homosexuella familjer, har flera experter påtalat att adoptionslagstiftningen är i behov av en översyn. Experterna framhåller också att forskningen beträffande adopterade barns uppväxt och utveckling är eftersatt.

Vi anser liksom motionärerna i motion L293 att hela adoptionslagstiftningen är i stort behov av en översyn, och det får ankomma på regeringen att ta erforderliga initiativ. Inom ramen för en sådan översyn finns det enligt vår uppfattning anledning att t.ex. se över kravet på att presumtiva adoptivföräldrar skall vara minst 25 år, och den nuvarande möjligheten till adoptioner bör bli föremål för en utvärdering. Vi anser också att det bör tas in en bestämmelse i 4 kap. föräldrabalken som stadgar att en adoption endast får ske om den är förenlig med barnets bästa. Det får ankomma på regeringen att framlägga erforderliga lagförslag.

Vad som anförts ovan bör riksdagen, med bifall till motion L293 yrkande 13 samt med avslag på motionerna L230, L300 yrkande 1 och L334, som sin mening ge regeringen till känna.

17. Adoption, punkt 20 (v)

av Tasso Stafilidis (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 20 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om adoption. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2004/05:L230, 2004/05:L300 yrkande 1 och 2004/05:L334 samt avslår motion 2004/05:L293 yrkande 13.

Ställningstagande

Alla människor har rätt att få känna till sitt ursprung och, i så hög grad som mognaden tillåter, delta i en adoptionsprocess. Jag anser, liksom motionärerna bakom motion L300 yrkande 1, att det bör införas en skyldighet för adoptivföräldrar att upplysa ett barn om sitt ursprung. Även små barn behöver få veta varifrån de egentligen kommer. Sådana samtal måste självfallet föras utifrån barnets mognad. Vidare anser jag att barn i en adoptionsprocess skall ha rätt till sådan information som kan antas vara av betydelse för barnet. För att ytterligare stärka barnets rätt anser jag att socialnämnden bör åläggas en skyldighet att redovisa för domstolen att information lämnats till barnet. Vidare anser jag, liksom motionärerna bakom motion L230, att det är orimligt att det tar så lång tid för en adoption att bli klar. Jag anser också att regeringen, som föreslås i motion L334, bör lägga fram förslag som innebär att sammanboende tillåts att adoptera på lika villkor som äkta makar och registrerade partner. Det får ankomma på regeringen att ta erforderliga initiativ i de ovan redovisade frågorna.

Vad som anförts ovan bör riksdagen, med bifall till motionerna L230, L300 yrkande 1 och L334 samt med avslag på motion L293 yrkande 13, som sin mening ge regeringen till känna.

18. Adoption, punkt 20 (c)

av Viviann Gerdin (c).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 20 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförts i reservationen om adoption. Därmed bifaller riksdagen motion 2004/05:L334 och avslår motionerna 2004/05:L230, 2004/05:L293 yrkande 13 och 2004/05:L300 yrkande 1.

Ställningstagande

Rätten att ansöka om adoption är i dag i allt väsentligt förbehållen makar och par som ingått partnerskap men omfattar däremot inte sambor. Med hänvisning till att ca 50 % av alla barn föds av en ogift mor anser jag att det ligger i tiden att även barnlösa heterosexuella sambor bör tillåtas att adoptera på samma villkor som äkta makar och registrerade partner. Det får ankomma på regeringen att återkomma med förslag till erforderliga ändringar i föräldrabalken.

Vad som anförts ovan bör riksdagen, med bifall till motion L334 samt med avslag på motionerna L230, L293 yrkande 13 och L300 yrkande 1, som sin mening ge regeringen till känna.

19. Assisterad befruktning, punkt 21 (m, fp, c)

av Inger René (m), Bertil Kjellberg (m), Martin Andreasson (fp), Vi-
viann Gerdin (c), Henrik von Sydow (m) och Mia Franzén (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 21 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om assisterad befruktning. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2004/05:L234, 2004/05:L266 yrkande 1, 2004/05:L295 yrkande 4, 2004/05:L362 yrkande 1, 2004/05:U257 yrkande 21 och 2004/05:So604 yrkande 4 och avslår motionerna 2004/05:L266 yrkandena 2–7, 2004/05:L300 yrkande 2, 2004/05:L320 och 2004/05:So521 yrkande 1.

Ställningstagande

Vi anser att kvinnor i samkönade relationer skall ges rätt till insemination vid allmänt sjukhus. Kommittén om barn i homosexuella familjer föreslog vissa bestämmelser om det rättsliga föräldraskapet vid insemination. Kommitténs förslag kunde dock inte ligga till grund för lagstiftning utan frågan måste utredas vidare. Regeringen presenterade i februari 2004 departementspromemorian (Ds 2004:19) Föräldraskap vid assisterad befruktning. I departementspromemorian görs vissa överväganden om det rättsliga föräldraskapet beträffande assisterad befruktning för registrerade partner och sambor av samma kön. Det saknas nu skäl för regeringen att dröja ytterligare med att slutföra beredningen utifrån promemorian och remissinstansernas synpunkter. Mot denna bakgrund anser vi att regeringen utan ytterligare tidsutdräkt bör återkomma till riksdagen med en proposition om att ge kvinnor i samkönade relationer rätt till assisterad befruktning.

Vad som anförts ovan bör riksdagen, med bifall till motionerna L234, L266 yrkande 1, L295 yrkande 4, L362 yrkande 1, U257 yrkande 21 och So604 yrkande 4 samt med avslag på motionerna L266 yrkandena 2–7, L300 yrkande 2, L320 och So521 yrkande 1, som sin mening ge regeringen till känna.

20. Assisterad befruktning, punkt 21 (v)

av Tasso Stafilidis (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 21 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen om assisterad befruktning. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2004/05:L266 yrkandena 1–7, 2004/05:L300 yrkande 2 och

2004/05:So521 yrkande 1 och bifaller delvis motionerna 2004/05:L234, 2004/05:L295 yrkande 4, 2004/05:L320, 2004/05:L362 yrkande 1, 2004/05:U257 yrkande 21 och 2004/05:So604 yrkande 4.

Ställningstagande

Efter en längre tids beredning av frågan om att lesbiska kvinnor skall få tillgång till assisterad befruktning på samma sätt som heterosexuella kvinnor avser regeringen att under våren lämna en proposition till riksdagen. Under tidigare behandlingar av frågan i lagutskottet har jag ställt mig bakom det generella kravet att lesbiska kvinnor skall likställas med heterosexuella kvinnor i lagstiftningen om assisterad befruktning. Till skillnad från tidigare generella ställningstaganden innehåller denna reservation en rad konkreta krav på hur jag anser att lagstiftningen skall utformas i sak.

Liksom motionärerna bakom motion L266 anser jag att regeringen bör lägga fram förslag till lagstiftning som innebär att lesbiska kvinnor som lever i registrerat partnerskap eller samboförhållanden skall få tillgång till assisterad befruktning vid allmänt sjukhus. Vidare anser jag att regeringen bör lägga fram förslag till lagstiftning som innebär att en moderskapspresumtion skall gälla i de fall där en lesbisk kvinna som lever i registrerat partnerskap genomgår assisterad befruktning såväl vid allmänt sjukhus som utanför allmänt sjukhus. Därutöver anser jag att regeringen bör lägga fram förslag till lagstiftning som innebär att en kvinna som är sambo med den kvinna som genomgår assisterad befruktning vid eller utanför allmänt sjukhus får möjlighet att bekräfta moderskapet till barnet.

Enligt min mening bör regeringen också lägga fram förslag till lagstiftning som innebär att ett par får en uttrycklig rätt att välja en donator för assisterad befruktning, att den man som donerat sin sperma för assisterad befruktning av en kvinna får möjlighet att bekräfta faderskapet till barnet samt att lesbiska kvinnor får rätt till vård inom samma prioriteringsgrupp som heterosexuella kvinnor vid behandling av ofrivillig barnlöshet. Jag anser även, liksom motionärerna bakom motion L300 yrkande 2 att regeringen bör lägga fram förslag till lagstiftning som innebär skyldighet för föräldrarna till ett barn som tillkommit genom assisterad befruktning att upplysa barnet om dess ursprung.

Slutligen anser jag, liksom motionärerna bakom motion So521, att regeringen bör tillsätta en utredning med uppdrag att se över lagen (1988:711) om befruktning utanför kroppen och annan relevant lagstiftning i syfte att ge lesbiska kvinnor möjlighet att få tillgång till behandling med donerade ägg. I sammanhanget vill jag peka på att jag i ett annat motionsyrkande ställt krav på att regeringen tillsätter en utredning med uppdrag att utreda möjligheten att företa en ändring i lag (1988:711) om befruktning utanför kroppen som innebär att det blir möjligt att tillåta behandling både med ett donerat ägg och donerad sperma samtidigt. Detta motionsyrkande kommer att behandlas senare av riksdagen.

Vad som anförts ovan bör regeringen, med bifall till motionerna L266 yrkandena 1–7, L300 yrkande 2, och So521 yrkande 1 samt med delvis bifall till motionerna L234, L295 yrkande 4, L320, L362 yrkande 1, U257 yrkande 21 och So604 yrkande 4, som sin mening ge regeringen till känna.

21. Assisterad befruktning, punkt 21 – motiveringen (kd)

av Yvonne Andersson (kd).

Ställningstagande

Jag anser att ett barn har rätt till både en mamma och en pappa. Barn behöver ha förebilder av båda könen, dvs. såväl en mor som en far. Min åsikt är att lesbiska par inte skall ha rätt till insemination. Enligt min uppfattning är denna åsikt inte ett uttryck för diskriminering av lesbiska kvinnor utan endast en omsorg om barnets bästa.

Med det anförda föreslår jag att riksdagen avslår motionerna L234, L266 yrkandena 1–7, L295 yrkande 4, L300 yrkande 2, L320, L362 yrkande 1, U257 yrkande 21, So521 yrkande 1 och So604 yrkande 4.

Särskilda yttranden

1. Hänsynen till barnets bästa, punkt 1 (v)

Tasso Stafílidis (v) anför:

Jag har samma uppfattning som motionärerna i motionerna L239 yrkandena 3, 5 och 10 samt L364 och anser att det vore önskvärt med en tydligare lagstiftning beträffande vad som skall anses vara till barnets bästa. En ny lagstiftning krävs också för att säkerställa att FN:s barnkonvention efterlevs på ett tydligare sätt i den svenska myndighetsutövningen. Därutöver anser jag att föräldrabalken bör ändras så att föräldrar inte har rätt att motsätta sig att barn får den hjälp eller det stöd som de behöver, t.ex. psykiatrisk vård eller behandling.

Med hänsyn till pågående utredningsarbete i 2002 års vårdnadskommitté har jag valt att inte avge någon reservation.

2. Hänsynen till barnets bästa, punkt 1 (c)

Viviann Gerdin (c) anför:

Med hänsyn till den parlamentariska vårdnadskommitté som tillsattes år 2002 och det pågående utredningsarbetet har Centerpartiet valt att inte väcka några motioner eller reservera sig till förmån för motioner med krav på översyn av de aktuella frågorna.

Jag vill framhålla att behovet av en utvärdering av 1998 års reform angående vårdnad, boende och umgänge är mycket angelägen. Även utvärderingen av 1996 års reform om barns rätt att komma till tals och översynen av verkställighetsreglerna i 21 kap. föräldrabalken är angelägen.

Jag kommer att med stort intresse granska förslaget från 2002 års vårdnadskommitté som presenteras inom kort och därefter återkomma med egna förslag om det finns skäl för det.

3. Vårdsnaden vid våld inom familjen, punkt 2 (m)

Inger René (m), Bertil Kjellberg (m) och Henrik von Sydow (m) anför:

Vi har samma uppfattning som motionärerna i motion L218 om vårdsnaden vid våld inom familjen.

Med hänsyn till pågående utredningsarbete har vi valt att inte reservera oss.

4. Vårdsnaden vid våld inom familjen, punkt 2 (kd)

Yvonne Andersson (kd) anför:

Jag har samma uppfattning som motionären i motion L285 om vårdsnaden vid våld inom familjen.

Med hänsyn till pågående utredningsarbete har jag valt att inte avge någon reservation.

5. Vårnaden vid våld inom familjen, punkt 2 (v)

Tasso Stafilidis (v) anför:

Jag har samma uppfattning som motionärerna i motionerna L265 yrkandena 1 och 2, L283 yrkande 2, L285 och So512 yrkande 11 om att det bl.a. skall införas en presumtion om enskild vårdnad när det förekommit våld i nära relationer samt att det ska ske en automatisk prövning av vårdnaden när det förekommit våld i nära relationer. Vid vårdnadstvister skall socialtjänstlagens krav på att tillgodose det utsatta barnets behov av skydd och stöd gå före alla andra beslut i samband med vårdnadstvister. Ett barn skall inte behöva möta sin förövare i form av påtvingat umgänge.

Med hänsyn till pågående utredningsarbete har jag valt att inte avge någon reservation.

6. Automatisk gemensam vårdnad om barn för ogifta föräldrar, punkt 3 (fp)

Martin Andreasson (fp) och Mia Franzén (fp) anför:

Vi anser att reglerna för beslut om gemensam vårdnad när föräldrarna är ogifta måste förenklas.

Med hänsyn till kommande beredningsarbete har vi valt att inte avge någon reservation.

7. Umgänge, punkt 5 (kd, v, c)

Yvonne Andersson (kd), Tasso Stafilidis (v) och Viviann Gerdin (c) anför:

Vi har samma uppfattning som motionärerna i motionerna L202 och L293 yrkande 2 om barns rätt till inflytande över umgänge med sina föräldrar. Vidare anser vi att alternativa umgängesformer inte används i tillräcklig utsträckning. Det är av stor vikt att en individuell prövning görs av vad som är bäst för det enskilda barnet med hänsyn till bl.a. barnets ålder och utvecklingsgrad.

Med hänsyn till pågående utredningsarbete har vi valt att inte avge någon reservation.

8. Talerätt i mål om umgänge, punkt 6 (m)

Inger René (m), Bertil Kjellberg (m) och Henrik von Sydow (m) anför:

Vi har samma uppfattning som motionärerna i motion L328 om talerätt i mål om umgänge.

Med hänsyn till pågående utredningsarbete har vi valt att inte avge någon reservation.

9. Samarbetssamtal, punkt 8 (v)

Tasso Stafilidis (v) anför:

Jag har i grunden samma uppfattning som motionärerna i motionerna L293 yrkande 9 och Sf363 yrkandena 10 och 11 om att samarbetsamtalen i många fall leder till lösningar som är bra för barnen. Jag vill dock uttrycka min oro då det finns situationer där obligatoriska samarbetsamtal får motsatt effekt och utsätter barnen för en direkt risk att ta skada. Detta gäller särskilt barn i familjer där mannen misshandlat kvinnan, barnen eller på andra sätt gjort sig skyldig till övergrepp mot dem. I dessa fall kan samarbetsamtalen leda till ökade svårigheter för kvinnan att skydda sig själv och barnen. Jag anser att en sådan ordning aldrig kan vara förenlig med principen om barnets bästa. Min uppfattning är således att samarbetsamtalen inte skall vara obligatoriska. Samarbetsamtalen bör i stället som regel förutsätta samtycke från föräldrarnas sida. Domstolen bör i varje särskilt ärende göra en riskbedömning och därvid särskilt beakta faran för att barnet eller den som motsätter sig samtal utsätts för brott eller andra trakasserier.

Med hänsyn till pågående utredningsarbete har jag valt att inte avge någon reservation.

10. Barns rätt att komma till tals, punkt 10 (v)

Tasso Stafilidis (v) anför:

Jag har samma uppfattning som motionärerna i motion L263 om att stärka barns rätt att komma till tals i frågor som rör vårdnad, boende och umgänge.

Med hänsyn till pågående utredningsarbete har jag valt att inte avge någon reservation.

11. Åtgärder för att undvika tvister, punkt 11 (v)

Tasso Stafilidis (v) anför:

Jag har samma uppfattning som motionärerna i motion L293 yrkande 6 om att det behövs fler åtgärder för att undvika vårdnads- och umgängestvister i domstol.

Med hänsyn till pågående utredningsarbete har jag valt att inte avge någon reservation.

12. Utredningen i vårdnadsmål, punkt 12 (v)

Tasso Stafilidis (v) anför:

Jag har samma uppfattning som motionärerna i motion L327 om att det behöver införas en möjlighet till en andra bedömning (s.k. second opinion) av vårdnadsutredningen i ett vårdnadsmål. Detta skulle kunna vara ett sätt att kvalitetssäkra själva utredningsprocessen.

Med hänsyn till pågående utredningsarbete har jag valt att inte avge någon reservation.

13. Skuldsatta barn, punkt 15 (fp)

Martin Andreasson (fp) och Mia Franzén (fp) anför:

Vi anser liksom motionärerna i motion L277 att det nu är hög tid att se över och förtydliga föräldrabalkens regler i syfte att förhindra att föräldrar skuldsätter sina barn och sedan underlåter att betala skulderna. Barnen tvingas senare i livet vid vuxen ålder att bära ansvar för dessa skulder.

Med hänsyn till pågående beredningsarbete har vi valt att inte reservera oss.

14. Myndighetsåldern, punkt 17 (v)

Tasso Stafilidis (v) anför:

Jag har samma uppfattning som motionärerna i motion L319 om att myndighetsåldern skall följa kalenderåret i stället för födelsedatumet, vilket skulle innebära att alla ungdomar i en och samma årskull blir myndiga det kalenderår de fyller 18 år.

Med hänsyn till pågående utredningsarbete i Diskrimineringskommittén har jag valt att inte avge någon reservation.

15. Utredningar om faderskap, punkt 19 (fp)

Martin Andreasson (fp) och Mia Franzén (fp) anför:

Vi anser att reglerna för fastställande av faderskap när föräldrarna är ogifta måste förenklas.

Med hänsyn till kommande beredningsarbete har vi valt att inte reservera oss.

BILAGA

Förteckning över behandlade förslag

Motioner från allmänna motionstiden hösten 2004

2004/05:L202 av Tobias Billström och Margareta Pålsson (båda m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om barns rätt till inflytande över umgänge.

2004/05:L205 av Marietta de Pourbaix-Lundin (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att talerätt om hävande av faderskap för såväl efterlevande maka som mannens arvingar bör införas.

2004/05:L211 av Marietta de Pourbaix-Lundin (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av att höja den inkomstgräns som i dag gäller för att en person själv skall betala sin gode mans arvode.

2004/05:L215 av Annika Nilsson m.fl. (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om brukanderegistrering i fordonsregistret.

2004/05:L218 av Magdalena Andersson och Ewa Thalén Finné (båda m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att beakta lämpligheten av gemensam vårdnad då våld och/eller övergrepp förekommit i familjen.

2004/05:L223 av Tasso Stafilidis (v):

Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag till lagändring som innebär att rutinerna för fastställande av faderskap förenklas när föräldrarna till ett barn är ogifta.

2004/05:L227 av Tasso Stafilidis m.fl. (v):

Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag till lagändring som innebär att de författningar som innehåller benämningarna mor och far ersätts med det könsneutrala begreppet förälder i enlighet med vad som anförs i motionen.

2004/05:L230 av Margareta Pålsson och Tobias Billström (båda m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om adoption.

2004/05:L234 av Tobias Billström och Lars Lindblad (båda m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om insemination.

2004/05:L249 av Jan Emanuel Johansson (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om juridiskt ombud för barn.

2004/05:L253 av Billy Gustafsson (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av att överväga en reformering av föräldrabalken.

2004/05:L263 av Tasso Stafilidis m.fl. (v):

Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag till lagstiftning som syftar till att stärka barns rätt att få komma till tals i frågor om vårdnad, boende och umgänge.

2004/05:L264 av Tasso Stafilidis m.fl. (v):

Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag till ändring i regelverket som innebär att all relevant lagstiftning som rör barn samlas i en barnbalk.

2004/05:L265 av Tasso Stafilidis m.fl. (v):

1. Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag till ändring i regelverket som innebär att presumtionen om gemensam vårdnad i föräldrabalken ersätts med en presumtion om enskild vårdnad vid våld och övergrepp i nära relationer.
2. Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag till lagstiftning som innebär att det sker en automatisk prövning av vårdnaden om ett barn vid våld och övergrepp i nära relationer.

2004/05:L266 av Tasso Stafilidis m.fl. (v):

1. Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag till lagstiftning som innebär att lesbiska kvinnor som lever i registrerat partnerskap eller samboförhållanden skall få tillgång till assisterad befruktning vid allmänt sjukhus.

2. Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag till lagstiftning som innebär att en moderskapspresumtion skall gälla i de fall där en lesbisk kvinna som lever i registrerat partnerskap genomgår assisterad befruktning vid allmänt sjukhus.
3. Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag till lagstiftning som innebär att en moderskapspresumtion skall gälla i de fall där en lesbisk kvinna som lever i registrerat partnerskap genomgår assisterad befruktning utanför allmänt sjukhus.
4. Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag till lagstiftning som innebär att en kvinna som är sambo med den kvinna som genomgår assisterad befruktning vid eller utanför allmänt sjukhus får möjlighet att bekräfta moderskapet till barnet.
5. Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag till lagstiftning som innebär att ett par får uttrycklig rätt att välja en donator för assisterad befruktning.
6. Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag till lagstiftning som innebär att den man som donerat sin sperma för assisterad befruktning av en kvinna får möjlighet att bekräfta faderskapet till barnet.
7. Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag till lagstiftning som innebär att lesbiska kvinnor får rätt till vård inom samma prioritetsgrupp som heterosexuella kvinnor vid behandling av ofrivillig barnlöshet.

2004/05:L272 av Gustav Fridolin och Åsa Domeij (båda mp):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om förändringar av föräldrabalken så att det blir möjligt för ett barn att ha fler än två juridiska vårdnadshavare.

2004/05:L276 av Tasso Stafilidis m.fl. (v):

Riksdagen begär att regeringen snarast tillsätter en utredning med uppdrag att utreda det rättsliga föräldraskapet gällande barn som har fler än två föräldrar och hur barns juridiska rättigheter till sina föräldrar utöver de biologiska vårdnadshavarna skall tillgodoses.

2004/05:L277 av Jan Ertsborn m.fl. (fp):

5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av en bred översyn av föräldrabalkens regler om föräldrars respektive barns betalningsskyldighet för avtal som ingåtts eller godkänts av föräldrarna.

2004/05:L280 av Jeppe Johnsson och Maud Ekendahl (båda m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att kravet på överförmyndares samtycke tas bort när personer under 18 år vill starta rörelse.

2004/05:L283 av Annelie Enochson (kd):

1. Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag till sådan lagändring att den vårdnadshavare som begår ett allvarligt brott mot den andra vårdnadshavarens liv, frihet eller hälsa skall fråntas sin vårdnadsrätt.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att tilläggsdirektiv ges till 2002 års vårdnadskommitté, där man utreder mördarens vårdnadsrätt när man bragt den andre vårdnadshavaren om livet.

2004/05:L285 av Maria Larsson (kd):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att förälder som utsatt sitt barn för sexuellt övergrepp inte, utom i undantagsfall, kan tilldömas vårdnad om barnet.

2004/05:L288 av Åsa Domeij (mp):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening att ogifta föräldrar automatiskt bör ges gemensam vårdnad i enlighet med vad som anförs i motionen.

2004/05:L293 av Mia Franzén m.fl. (fp):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att se över hur domstolarna vid umgängestvister i dom skulle kunna utnyttja fler av de möjliga umgängesformer som finns tillgängliga.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att större individuell hänsyn till barnets ålder, behov och utveckling borde tas vid bedömningen i domstol och motiveras väl i domskälen.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att pröva behovet av en särskild barnbalk.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av förslag som kan säkra FN:s barnkonventions efterlevnad på ett mer naturligt sätt i den svenska myndighetsutövningen.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om målsättningen att färre mål skall behöva avgöras vid domstol när föräldrar tvistar om barnen.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en ny lag om rätt för barnet att få ett barnombud som kan föra en från föräldrarna fristående talan för barnets rätt i domstol.

8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en utvidgad möjlighet för socialnämnden att ta initiativ till att domstol skall pröva ett mellan föräldrarna inbördes avtal om umgänge som i sig visar sig skadligt för barnen.
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att låta utreda möjligheterna till att konflikthanteringsstöd eller samtal med en utomstående i syfte att värna barnens rätt till respektfulla närrelationer skall kunna erbjudas i fall av konflikt mellan t.ex. barnet närstående personer även utöver föräldrarna.
10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om gemensam vårdnad och oenighet.
11. Riksdagen begär att regeringen låter utreda frågorna om underhållsbidrag, understöd och barnbidrag vid växelvis boende.
12. Riksdagen begär att regeringen låter utreda frågan om talerätt i mål om faderskap.
13. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att regeringen låter se över gällande adoptionslagstiftning.

2004/05:L295 av Lars Leijonborg m.fl. (fp):

4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om avskaffande av förbudet mot assisterad befruktning för kvinnor i samkönade relationer.

2004/05:L300 av Tasso Stafilidis m.fl. (v):

1. Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag till vad i motionen anförs om en lagstiftning som innebär skyldighet för föräldrarna till ett adopterat barn att upplysa barnet om dess ursprung.
2. Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag till vad i motionen anförs om en lagstiftning som innebär skyldighet för föräldrarna till ett barn som tillkommit genom assisterad befruktning att upplysa barnet om dess ursprung.

2004/05:L303 av Tasso Stafilidis m.fl. (v):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att tillsätta en utredning gällande lagstiftning som innebär att barn får rätt till ett eget juridiskt ombud som skall ta till vara barnets intresse i mål om vårdnad, boende och umgänge.

2004/05:L319 av Helena Frisk och Ann-Kristine Johansson (båda s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att myndighetsåldern skall följa kalenderår i stället för födelsedatum.

2004/05:L320 av Ulrika Karlsson (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om insemination och äggdonation av lesbiska kvinnor vid svenska sjukhus.

2004/05:L327 av Anna Lilliehöök (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att införa möjlighet till en andra bedömning vid vårdnadsutredningar.

2004/05:L328 av Kerstin Heinemann m.fl. (fp, m, kd, c):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en sådan ändring i föräldrabalken att nära anhöriga, som mor- och farföräldrar, får föra talan om umgänge.

2004/05:L334 av Kerstin Lundgren och Rigmor Stenmark (båda c):

Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag till ändring av föräldrabalken så att ogifta sammanboende tillåts adoptera på samma villkor som övriga i enlighet med vad i motionen anförs.

2004/05:L343 av Margareta Israelsson (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om barns betalningsskyldighet för avtal träffade av förälder i barnets namn.

2004/05:L344 av Inger Davidson (kd):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om frivilliga samhällsarbetare med laganknutna eller myndighetsnära uppdrag.

2004/05:L349 av Catharina Bråkenhielm (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om skulder hos minderåriga barn.

2004/05:L350 av Yvonne Andersson m.fl. (kd, m, c, mp):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om översyn av rättsläget och praxis rörande talerätt vid fastställande av faderskap.

2004/05:L356 av Catherine Persson (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om god man.

2004/05:L361 av Ingemar Vänerlöv m.fl. (kd):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om nödvändigheten av att förbättra regelverken beträffande instituten god man och förvaltare.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om nödvändigheten av att förbättra den tillsyn över instituten god man och förvaltare som överförmyndare och länsstyrelse har att utöva.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om behovet av en enhetlig adekvat utbildning av gode män och förvaltare.

2004/05:L362 av Tasso Stafilidis m.fl. (v, fp, c, mp):

1. Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag till lagstiftning om assisterad befruktning för lesbiska och bisexuella kvinnor.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om det rättsliga förhållandet då ett barn mist en biologisk förälder och har en kvarvarande förälder men lever tillsammans med styvföräldern.

2004/05:L364 av Elisebeht Markström (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om föräldrabalken.

2004/05:L366 av Yvonne Andersson m.fl. (kd):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en heltäckande utredning om barns skuldsättning.

2004/05:L369 av Ulf Nilsson och Tina Acketoft (båda fp):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att utreda möjligheterna till förnyad prövning av vårdnadsbeslut vid umgängessabotage.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att utreda förutsättningarna för ett införande av straffrättsligt ansvar vid umgängessabotage.

2004/05:L376 av Agne Hansson och Sven Bergström (båda c):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om höjd betalningsnivå för huvudman enligt föräldrabalken.

2004/05:L377 av Jan Emanuel Johansson m.fl. (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att barn i vårdnadstvister får ett juridiskt ombud som fungerar som en stödperson och som har till uppgift att företräda barnets intresse.

2004/05:L378 av Fredrik Olovsson m.fl. (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av lagändringar för att förhindra att föräldrar skuldsätter sina barn.

2004/05:L391 av Kenth Högström (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om åtgärder för att förbättra den kommunala överförmyndarverksamheten.

2004/05:L392 av Marina Pettersson (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om barn som får försäkrings/skadeståndersättning enligt brottsskadelagen.

2004/05:U257 av Lars Ohly m.fl. (v):

21. Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag till lagstiftning som innebär att lesbiska kvinnor som lever i registrerat partnerskap skall få tillgång till assisterad befruktning vid allmänt sjukhus.
22. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av att det tillsätts en utredning som granskar och analyserar problematiken kring det juridiska förhållandet mellan barn och styvförälder.

2004/05:Sf363 av Göran Hägglund m.fl. (kd):

10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att utreda hur separerade föräldrar bäst kan informeras och stödjas så att barnets behov får styra hur umgänget utformas.
11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att utvärdera dagens samarbetsamtal och att i utvecklad form göra det till praxis.

2004/05:Sf364 av Bo Könberg m.fl. (fp):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovsprövat underhållsbidrag samt sanktionsmöjligheter vid inkomständering.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om bedömning av barnets behov av underhåll.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om hemmamaakeförbehållet.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om underhållsbidrag vid delad vårdnad.

2004/05:So512 av Annelie Enochson (kd):

11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om att socialtjänstlagens krav på att tillgodose det utsatta barnets behov av beskydd och stöd skall gå före alla andra beslut i samband med vårdnadstvist, trots att gärningsmannen inte är dömd, för att barnet inte skall behöva möta sin förövare i form av påtvingat umgänge.

2004/05:So521 av Tasso Stafilidis m.fl. (v):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om att tillsätta en utredning med uppdrag att se över lag (1988:711) om befruktning utanför kroppen och annan relevant lagstiftning i syfte att ge lesbiska kvinnor möjlighet att få tillgång till behandling med donerade ägg.

2004/05:So604 av Kenneth Johansson m.fl. (c):

4. Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag om lagstiftning som ger homosexuella par tillgång till assisterad befruktning på lika villkor som heterosexuella par i enlighet med vad som anförts i motionen.

2004/05:A321 av Ulf Holm m.fl. (mp):

9. Riksdagen begär att regeringen tillsätter en utredning med uppdrag att undersöka orsaker till att män upplever sig som den förlorande parten vid konflikter i domstol om vårdnad av gemensamma barn vid skilsmässor och separationer i enlighet med vad som anförts i motionen.